

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА**

**Факультет історії, політології та міжнародних відносин
Кафедра міжнародних відносин та суспільних комунікацій**

**ВИМІРИ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ: ПОРІВНЯЛЬНІ
АСПЕКТИ (ЗА МАТЕРІАЛАМИ ЗМК ТА ЕКСПЕРТНИМИ
ОЦІНКАМИ)**

Кваліфікаційна робота

Рівень вищої освіти – другий (магістерський)

Виконав:

студент 6 курсу, 604 групи

Гончар Максим

Олександрович

Керівник:

доктор історичних наук,

професор **Фісанов В.П.**

До захисту допущено

на засіданні кафедри

протокол №_____ від _____ 2025 р.

Зав. кафедрою _____ проф. Макар В.Ю.

Анотація

У кваліфікаційній роботі здійснено комплексний аналіз політичного, економічного та соціокультурного вимірів європейської інтеграції України на основі порівняльного дослідження їх репрезентації у матеріалах засобів масової комунікації та експертних оцінках. Проаналізовано медійні матеріали, у яких зафіксовано провідні інформаційні акценти, типові фрейми та головні тенденції висвітлення теми інтеграції. Досліджено експертні оцінки, що дозволили окреслити рівень відповідності між задекларованими політичними намірами та фактичними результатами інтеграційних реформ. Проведено порівняння медійного та експертного дискурсів, виявлено спільні риси, розбіжності та основні напрями впливу на формування громадської думки.

Ключові слова: *європейська інтеграція, ЗМІ, експертні оцінки, політичні реформи, медіадискурс, публічна комунікація, суспільне сприйняття.*

Summary

The qualification work provides a comprehensive analysis of the political, economic, and socio-cultural dimensions of Ukraine's European integration based on a comparative study of their representation in mass media materials and expert assessments. Media materials were examined to determine dominant information accents, typical frames, and main trends in the public representation of integration issues. Expert assessments were analyzed to outline the level of consistency between declared political intentions and the actual results of integration reforms. A comparison of media and expert discourses was conducted, revealing common features, differences, and major factors influencing public opinion.

Keywords: *European integration, mass media, expert assessments, political reforms, media discourse, public communication, public perception.*

_____ Гончар М.О.
(підпис)

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ДОСЛІДЖЕННЯ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ.....	8
1.1. Концептуальні підходи до визначення та класифікації вимірів євроінтеграції	8
1.2. Методологія порівняльного аналізу процесів євроінтеграції	20
1.3. Джерельна база дослідження	23
Висновки до розділу 1	28
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ВИМІРІВ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ ЗА МАТЕРІАЛАМИ ЗАСОБІВ МАСОВОЇ КОМУНІКАЦІЇ.....	30
2.1. Відображення політичних аспектів євроінтеграції України в українських ЗМК.....	30
2.2. Висвітлення економічних вимірів євроінтеграції України на сторінках мас-медіа	37
2.3. Представлення соціально-культурних аспектів євроінтеграції України в інформаційному просторі	43
2.4. Порівняльний аналіз висвітлення різних вимірів євроінтеграції України у провідних українських ЗМК	51
Висновки до розділу 2	58
РОЗДІЛ 3. ЕКСПЕРТНІ ОЦІНКИ ЩОДО ВИМІРІВ ТА ПЕРСПЕКТИВ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ	60
3.1. Аналіз експертних оцінок політичних аспектів євроінтеграції України	60
3.2. Експертне бачення економічних наслідків євроінтеграції для України	65
3.3. Оцінка експертами соціально-культурних змін в Україні в контексті євроінтеграції	72
3.4. Порівняльний аналіз експертних оцінок щодо ключових вимірів євроінтеграції України	78
Висновки до розділу 3	86
ВИСНОВКИ	88
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	91
SUMMARY	101

ВСТУП

Актуальність дослідження. Європейський вибір України, закріплений на рівні основоположних документів, є не лише зовнішньополітичним орієнтиром, але й багатовимірною внутрішньополітичною програмою трансформації, спрямованою на зміну інституційного устрою, економічної моделі, соціокультурної парадигми та принципів врядування. У контексті глобальних і регіональних викликів, пов'язаних із безпековою кризою, збройною агресією Російської Федерації та загостренням гібридних загроз, євроінтеграція України постає як стратегічна відповідь на загрози національному суверенітету, територіальній цілісності, політичній суб'єктності та соціально-економічній стабільності. Водночас, інтеграційна взаємодія з Європейським Союзом вимагає не лише політичної волі, але й глибокого усвідомлення внутрішньої складності цього процесу, адже йдеться про синхронізацію цінностей, стандартів, політик та інституційних структур.

Особливу значущість набуває аналіз змістового наповнення, логіки та практичних аспектів реалізації інтеграційного курсу через призму його політичного, економічного та соціокультурного вимірів. Кожен з цих компонентів має власну логіку розвитку, динаміку та рівень суспільної підтримки. Політичний вимір передбачає гармонізацію державного управління, судової системи, механізмів забезпечення прав людини відповідно до стандартів ЄС. Економічний компонент пов'язаний з імплементацією норм Угоди про асоціацію, адаптацією до ринкових вимог ЄС, інтеграцією у внутрішній ринок Європейського Союзу. Соціокультурний аспект стосується ціннісного зближення, популяризації європейської ідентичності, зміни суспільних уявлень про модернізаційні процеси та майбутнє розвитку держави.

У цьому контексті особливої уваги заслуговує вивчення інформаційного супроводу процесу європейської інтеграції. Засоби масової комунікації (ЗМК) виступають ключовими медіаторами між політичними рішеннями і громадською думкою, формуючи уявлення громадян про цілі, зміст і темпи

інтеграції. Водночас, експертне середовище забезпечує системну аналітичну оцінку реальних досягнень і проблемних точок реалізації інтеграційного курсу. Взаємодія медійного та експертного дискурсів дозволяє простежити, наскільки публічна риторика корелює з фаховими оцінками, виявити сфери дисбалансу, ідентифікувати зони ризику або потенційного посилення інтеграційного процесу.

Проблема репрезентації євроінтеграції у ЗМІ та через експертні оцінки є багатовекторною. Вона включає аналіз інструментів комунікації, ключових наративів, способів фреймування теми інтеграції, а також інституційної архітекτονіки процесу вироблення експертних висновків. У цьому плані актуальним є не лише змістовний, а й функціональний аналіз: наскільки ефективно медійні платформи виконують просвітницьку, мобілізаційну й аналітичну функції; наскільки експертні оцінки впливають на політичні рішення, суспільні очікування і публічні обговорення. Таке дослідження дозволяє поглибити розуміння структурної складності євроінтеграційного курсу, виявити внутрішню напругу між політичними деклараціями та реальними трансформаціями, а також зрозуміти природу комунікативної взаємодії між владою, суспільством і професійною спільнотою.

Метою дослідження є здійснення комплексного аналізу політичного, економічного та соціокультурного вимірів європейської інтеграції України на основі порівняльного вивчення їх репрезентації у матеріалах засобів масової комунікації та експертних оцінках.

Завдання дослідження:

1. Систематизувати науково-теоретичні підходи до аналізу європейської інтеграції як складного багатовимірного явища.
2. Визначити етапи та ключові чинники формування і реалізації політики євроінтеграції України.
3. Дослідити, як різні аспекти європейської інтеграції репрезентовані у вітчизняних засобах масової комунікації.

4. Вивчити спектр експертних оцінок щодо ефективності реалізації євроінтеграційного курсу, проблемних точок та перспектив.
5. Провести порівняльний аналіз представлення інтеграційної тематики у медіа та експертному середовищі, окреслити спільні тренди, розбіжності й потенціал взаємодії.

Об’єкт дослідження – європейська інтеграція України як багаторівневе соціально-політичне явище, що охоплює політичну, економічну та соціокультурну сфери.

Предмет дослідження – особливості репрезентації євроінтеграційного процесу у матеріалах ЗМІ та експертному дискурсі в Україні.

Методологія дослідження. Дослідження спирається на міждисциплінарний науковий підхід, який поєднує інструменти політології, соціології, медіааналізу та експертології. Застосовано історичний метод, що дозволив відтворити послідовність формування інтеграційної політики, її фази, кризи й досягнення. Системний аналіз дав змогу розглядати інтеграцію не лише як сукупність політичних рішень, а як структуровану взаємодію між урядовими інституціями, громадянським суспільством, зовнішніми партнерами та медійним середовищем. Контент-аналіз матеріалів провідних ЗМІ дозволив виявити інформаційні акценти, тематику, риторику і фрейми, що домінують у публічному представленні євроінтеграції. Метод експертного опитування забезпечив можливість оцінити глибину аналітичної обізнаності фахівців, їхній погляд на бар’єри, чинники успіху і динаміку політик. Використано також SWOT-аналіз для виокремлення внутрішніх сильних і слабких сторін українського євроінтеграційного курсу, а також зовнішніх можливостей і загроз. Порівняльний аналіз застосовано для зіставлення змісту й структури медійних і експертних репрезентацій, що дозволило сформулювати цілісне уявлення про комунікативну складову інтеграційного процесу.

Структура роботи. Магістерська робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаної літератури та додатків. Перший розділ присвячений теоретико-методологічному аналізу поняття європейської

інтеграції, її вимірів, факторів та моделей реалізації. У другому розділі досліджено інформаційний вимір євроінтеграції, зокрема, як ця тема висвітлюється в українських ЗМІ у політичному, економічному та соціокультурному контекстах. У третьому розділі подано аналіз експертного сприйняття європейської інтеграції, виявлено узагальнені висновки, типові оцінки, визначено основні розбіжності й точки перетину з медійним дискурсом. На завершення здійснено синтез отриманих результатів і представлено інтеграційні висновки.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ДОСЛІДЖЕННЯ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ

1.1. Концептуальні підходи до визначення та класифікації вимірів євроінтеграції

Європейська інтеграція традиційно розглядається як багатовимірний процес зближення держав з метою досягнення глибоких політичних, економічних та соціокультурних зв'язків. Сутність цього процесу полягає у поступовому входженні країни до спільного європейського простору – економічного, політичного, правового, безпекового, соціального та культурного. Для України європейська інтеграція від самого початку незалежності визначена стратегічним пріоритетом розвитку держави. Це було закріплено на законодавчому рівні, зокрема в Основах національної безпеки (2003) [1] та Засадах внутрішньої і зовнішньої політики (2010) [2], а практичні кроки почалися ще в 1990-х роках. Після набуття чинності Угоди про партнерство і співробітництво з ЄС [3] та схвалення Стратегії інтеграції України до Європейського Союзу (1998) [4], прагнення членства України були офіційно визнані та підтримані з боку ЄС. Отже, на кінець ХХ ст. було закладено інституційні основи євроінтеграційного курсу України.

Історично процес європейської інтеграції самого Європейського Союзу пройшов через кілька ключових стадій, що знайшло відображення і в теоретичному осмисленні. Вчені виокремлюють класичні теорії економічної інтеграції (що беруть початок від меркантилістів, А. Сміта, Д. Рікардо та ін.) та нові теорії інтеграції, які розвинулися під впливом зміни умов торгівлі й геополітики. На практиці європейський проєкт еволюціонував від економічного співтовариства до політичного союзу: від створення Європейського об'єднання вугілля і сталі та Римських договорів – до Маастрихтської угоди і розширень ЄС на Схід. Зокрема, розширення Європейського Союзу 2004 року, коли до нього приєдналися держави Центрально-Східної Європи, мало історичне значення для України. Після

цього ЄС і Україна отримали спільний кордон, що відкрило можливості для переходу від форматів сусідства та співробітництва до поступової економічної інтеграції України з ЄС та поглиблення політичного співробітництва. Іншими словами, на початку XXI ст. європейська інтеграція набула характеру не лише зовнішньополітичного курсу, а й внутрішнього трансформаційного процесу, що впливає на всі сфери життя країни [5, с. 79].

Для України як незалежної держави євроінтеграційний шлях пройшов кілька основних етапів. У дослідженнях виокремлюють: (1) етап визначення пріоритетів (1991-1998 рр.) – формування стратегічної мети на вступ до ЄС та початкове наближення законодавства; (2) етап партнерства і співробітництва (1998-2014 рр.) – реалізація Угоди про партнерство та співробітництво, участь у європейських програмах, зміцнення інституційних зв'язків без формального статусу кандидата; (3) етап асоціації та фактичної інтеграції (з 2014 р. і дотепер) – підписання та імплементація Угоди про асоціацію, поглиблення секторальної інтеграції, виконання критеріїв членства, а з 2022 р. – набуття статусу країни-кандидата. Кожен з цих етапів характеризувався як досягненнями, так і викликами. Наприклад, у 1990-х роках головним здобутком було нормативне закріплення євроінтеграційного курсу, тоді як у 2000-х – адаптація українського законодавства до норм ЄС. Після 2014 р. пріоритетом стало втілення всеохопних реформ згідно з умовами Угоди про асоціацію та Копенгагенських критеріїв членства [6, с. 49-55].

Теоретичний огляд проблематики євроінтеграції України неможливий без урахування як внутрішніх чинників, так і зовнішніх впливів. Досвід двох десятиліть незалежності показав, що курс на ЄС тісно пов'язаний з демократичними перетвореннями всередині країни та протидією постколоніальному тиску. Зокрема, Революція Гідності 2013-2014 рр. стала реакцією суспільства на спробу різкої зміни зовнішньополітичного вектора – відмову тодішньої влади підписати Угоду про асоціацію з ЄС. Після перемоги проєвропейських сил цей історичний вибір було закріплено остаточно, що підтвердило незмінність стратегічного курсу України на вступ до ЄС.

Водночас сучасний етап євроінтеграції відбувається в умовах безпрецедентних викликів, пов'язаних з російською агресією. Попри війну, європейський вибір України лише зміцнився: отримання статусу кандидата в 2022 році засвідчило і волю українського народу, і політичну готовність ЄС розглядати Україну частиною об'єднаної Європи [7, с. 17; 8, с.89].

Нині процес європейської інтеграції України набув рис комплексного багатовекторного руху, що охоплює практично всі сфери державної політики. У науковій літературі його називають і внутрішньою модернізацією за європейським зразком, і геополітичним поверненням України до європейської спільноти. У наступних підрозділах розглядаються концепції, які пояснюють цей процес через призму окремих “вимірів” інтеграції, а також методологічні підходи до його порівняльного аналізу.

Процес європейської інтеграції є багатоаспектним, тому в наукових дослідженнях прийнято говорити про його різні “виміри”, маючи на увазі ключові сфери і напрямки, в яких відбувається інтеграційне зближення. Загалом під вимірами євроінтеграції розуміють основні складові взаємодії України з Європейським Союзом – політичну, економічну, правову, безпекову, соціально-гуманітарну та культурну. Таке трактування відображає розуміння євроінтеграції як процесу комплексного входження країни в європейський простір у всіх ключових царинах суспільного життя. Дійсно, державна політика євроінтеграції охоплює фактично всі сфери суспільної діяльності – економіку, соціальну сферу, гуманітарну (культурну, освітню), екологічну, навіть спорт – адже кожна з них певним чином пов'язана з виконанням зобов'язань у рамках інтеграційного курсу. У цьому контексті євроінтеграція виступає рушієм комплексних реформ: впровадження європейських стандартів у різних секторах стає передумовою успішного наближення до ЄС [6, с. 46; 9, с. 11-15].

В наукових підходах існують різні класифікації вимірів європейської інтеграції України. Частина дослідників концентрується на окремих напрямках – наприклад, аналізують політичний вимір (реалізація демократичних реформ,

гармонізація зовнішньої політики), економічний вимір (торговельна інтеграція, інвестиційна взаємодія, участь у спільному ринку), соціальний вимір (міграційна політика, освіта, охорона здоров'я), правовий вимір (адаптація законодавства до *acquis* ЄС, реформування судової системи) тощо. Так, за свідченням О. Шкробанець, в українській історіографії напрацьовано низку праць, присвячених саме окремим вимірам відносин України та ЄС – у певні історичні періоди або в контексті конкретних проблем. Іншими словами, досліджуються специфічні аспекти інтеграційного процесу, які разом складають мозаїку євроінтеграції. Для цілісного розуміння важливо поєднати ці підходи, щоб побачити взаємозв'язки між різними сферами інтеграції [8, с. 89-92; 10].

Серед ключових концепцій, що застосовуються до аналізу вимірів євроінтеграції, можна виокремити поняття «євроінтеграційні практики». Його введено для позначення конкретних дій та політик, через які реалізується інтеграційний курс держави. Наприклад, В. Дудкевич пропонує під терміном «євроінтеграційні практики» розуміти функціональну складову політики євроінтеграції, яка полягає у планомірному впровадженні європейських стандартів в усі сфери суспільного життя шляхом створення відповідної правової бази та інституційних механізмів для ухвалення і виконання рішень з метою набуття членства в ЄС [11]. Інакше кажучи, “практики” – це конкретні заходи і рішення як на інституційному, дипломатичному, так і на позаінституційному (громадському) рівнях, що здійснюються державою на її шляху до вступу в Євросоюз. Такий підхід дозволяє класифікувати інтеграційний процес не лише за сферами (економічна, політична, соціальна тощо), а й за типом діяльності суб'єктів – офіційна державна політика vs. громадські ініціативи. Зокрема, позаінституційний вимір євроінтеграції передбачає активну участь громадянського суспільства: експертні середовища, громадські організації, засоби масової інформації та інші недержавні актори можуть суттєво впливати на перебіг інтеграційних перетворень, доповнюючи і контролюючи дії влади. Це відповідає

європейській моделі, за якою інклюзивність і прозорість політики – необхідні умови успіху реформ [5, с. 8-20].

Окрім внутрішньодержавних вимірів (інституційного, позаінституційного, економічного, соціального та ін.), дослідники також виділяють зовнішньополітичний (геополітичний) вимір євроінтеграції України. Він визначається позицією України у ширшому європейському безпековому середовищі та відносинами з іншими міжнародними акторами. Наприклад, у межах ініціативи «Східне партнерство» Україна співпрацює з ЄС разом з іншими сусідами, що створює регіональний вимір інтеграції. Питання європейської інтеграції України неминуче має і безпекову складову – адже вступ України до ЄС вплине на загальноєвропейську систему безпеки, геостратегічний баланс. Тому геополітичні аспекти (включно з чинником протидії з боку Росії) є невід’ємною складовою концептуального аналізу євроінтеграційного процесу [12, с. 68-75; 13].

Таким чином, для повного розуміння євроінтеграції України слід розглядати її як багатовимірний процес, що протікає одночасно на декількох рівнях. По-перше, це внутрішній вимір – всеосяжні реформи і трансформації, необхідні для відповідності критеріям членства. По-друге, зовнішній (міжнародний) вимір – роль України як актора в європейській політиці, її взаємодія з ЄС та державами-членами, місце в регіональних ініціативах. По-третє, суспільно-комунікаційний вимір – підтримка євроінтеграції населенням, інформаційне та експертне супроводження процесу. Кожен з цих аспектів буде детально проаналізовано у наступних розділах, зокрема з точки зору методології їх дослідження та ролі медіа й експертного середовища [14, с. 31-38].

Євроінтеграція України – це не лише політичний чи економічний процес, але й суспільно-комунікаційне явище. Те, як цей процес сприймається громадськістю і подається в інформаційному просторі, суттєво впливає на його динаміку. Засоби масової комунікації (ЗМК) та експертне середовище відіграють подвійну роль: з одного боку, вони інформують населення і

формують громадську думку щодо інтеграції, з іншого – здійснюють своєрідний зворотний зв'язок, сигналізуючи владі про настрої та проблеми, а також впливають на міжнародний імідж України.

Фахівці наголошують, що успіх євроінтеграційної політики значною мірою залежить від належного інформаційно-аналітичного забезпечення цього процесу. Під інформаційно-аналітичним забезпеченням розуміють систему заходів із надання громадянам повної і достовірної інформації про хід та зміст євроінтеграції, її обговорення в суспільстві, аналіз наслідків та вироблення рекомендацій. За словами І. Тарнавської, мета такої діяльності – допомогти суспільству глибше зрозуміти суть інтеграційних процесів і на основі цього ухвалювати правильні рішення як на державному, так і на громадському рівнях. Вона відзначає, що відповідальність за надання цієї інформації несуть передусім органи влади, медіа та експерти – і від того, наскільки якісно вони виконують свою функцію, залежить підтримка населенням стратегічного курсу. Зрештою, інформація може бути як точною і правдивою (і тоді сприятиме напрацюванню правильних висновків та рішень), так і спотвореною – що становить небезпеку маніпуляцій та втрати довіри [7, с. 23-26].

За більш ніж три десятиліття незалежності підходи держави до комунікації євроінтеграційного курсу еволюціонували. У 1990-х – на початку 2000-х років рівень поінформованості громадськості про переваги і вимоги членства в ЄС був низьким, значною мірою через відсутність системної інформаційної кампанії з боку уряду. Як відзначала К. Макогон, станом на 2013 рік пересічні українці недостатньо розуміли суть та наслідки інтеграції, а держава фактично не проводила широких комунікацій ні на зовнішню, ні на внутрішню аудиторію: інформація про ЄС подавалася фрагментарно, часто сухою офіційною мовою і була мало доступною, особливо в регіонах з обмеженим доступом до Інтернету. Цим частково пояснювалася наявність міфів та побоювань щодо євроінтеграції. Після Революції Гідності ситуація почала змінюватися. Уряд започаткував комунікаційні стратегії, зокрема

ухвалено Стратегію комунікацій у сфері євроінтеграції (2018) та наступні її редакції, що передбачають інформування різних цільових аудиторій про переваги та виклики вступу до ЄС. Проте проблемою залишається нерівномірність цієї поінформованості. Як показують дослідження, у східних та південних регіонах України традиційно рівень обізнаності та підтримки євроінтеграції був дещо нижчим, ніж на заході і в центрі – багато в чому через довшу відсутність цілеспрямованої комунікації та вплив проросійських медіа в минулому. Втім, останні події (особливо після 2022 р.) суттєво згуртували українське суспільство навколо європейського вибору. Н. Міщенко у 2024 р. констатує, що загалом підтримка вступу до ЄС дуже висока по всій країні, хоча й зберігаються деякі регіональні дисбаланси в рівні обізнаності. Ці висновки підтверджуються і соціологічними опитуваннями: за даними середини 2025 року, близько 74% громадян України висловлюють підтримку вступу до Євросоюзу (найбільше – в Києві та на заході країни, де понад 80% “за”), проти лише близько 6% населення, решта вагалися [17]. Таким чином, попри всі труднощі, євроінтеграційний курс має міцний суспільний фундамент.

Важливу функцію у формуванні громадської думки щодо ЄС відіграють українські ЗМІ. Їхнє завдання – доступно пояснювати аудиторії складні питання євроінтеграції, висвітлювати як досягнення на цьому шляху, так і проблемні моменти. На жаль, у 1990-х – 2000-х роках вітчизняні медіа часто не приділяли достатньої уваги євроінтеграційній тематиці або висвітлювали її епізодично. Натомість зарубіжні (особливо західні) медіа формували міжнародний імідж України, іноді акцентуючи переважно на кризових явищах. Дослідження Т. Головченко показало, що закордонна преса з метою сенсації чи скандалу здебільшого висвітлювала негатив – політичні кризи, корупційні скандали – і майже не помічала позитивних зрушень в Україні. Це призводило до того, що у свідомості західної аудиторії образ України формувався однобоко, через призму проблем, що, в свою чергу, могло знижувати привабливість України як партнера у політичному, економічному та соціокультурному вимірах [15]. Усвідомлення цієї проблеми підштовхнуло

українську владу та громадянське суспільство до активнішої роботи з іміджем: з'явилися проєкти публічної дипломатії, інформаційні кампанії, спрямовані на іноземну аудиторію, тощо. Адже справедливе висвітлення успіхів (скажімо, проведених реформ, героїчного спротиву агресії, досягнень у культурі чи спорті) є частиною інтеграції – Україна має “розповідати свою історію” Європі.

Особливої гостроти інформаційний вимір набув у зв'язку з російською гібридною агресією. Москва багато років веде проти України та Заходу інформаційну війну, намагаючись підірвати проєвропейський курс України та дискредитувати саму ідею розширення ЄС. За оцінками аналітиків, однією з ключових цілей російської дезінформації є саме підірив підтримки євроінтеграції України, посів сумнівів у європейських суспільствах щодо доцільності вступу України до ЄС. Кремль розглядає успішну, реформовану і інтегровану в європейські структури Україну як екзистенційну загрозу своєму авторитарному режиму – доказ привабливості демократичного шляху розвитку для пострадянських країн. Тому російська пропаганда цілеспрямовано поширює наративи, покликані знецінити здобутки України і посварити її з країнами ЄС. Зокрема, Москва підтримує ультраправі та євроскептичні сили в Європі, маніпулює питаннями історичної пам'яті та економічної конкуренції, щоб зменшити рішучість європейських урядів підтримувати зближення з Україною. Водночас сама Україна стала набагато стійкішою до пропаганди: після 2014 року російські прокремлівські медіа майже втратили вплив у нашому інформаційному просторі, а з початком повномасштабної війни у 2022 р. держава і суспільство консолідувалися перед зовнішньою загрозою [18]. Таким чином, боротьба з дезінформацією стала невід'ємною складовою євроінтеграційного процесу – як на національному рівні (забезпечення інформаційної безпеки всередині країни), так і на міжнародному (співпраця України з ЄС у протидії російській пропаганді та кіберзагрозам).

Вагомий внесок у висвітлення питань євроінтеграції робить спільнота експертів та аналітичних центрів (think tanks). Вони виконують роль “мозкових центрів”, які продукують експертні оцінки, прогнози та рекомендації для державної політики. Як зауважує Н. Ржевська, у сучасному світі сформувалася система транснаціональних аналітичних структур, здатних здійснювати ідеологічно-політичне лобіювання глобального масштабу, тобто цілеспрямовано впливати на ухвалення ключових рішень шляхом “виробництва” ідей та смислів у світовому інформаційному просторі [19]. В контексті євроінтеграції України такі структури – як українські, так і європейські – відіграють позитивну роль, пояснюючи складні моменти політикам і громадськості, генеруючи стратегії розв’язання проблемних питань. Експертні організації (фонди, інститути, асоціації) часто є посередниками між суспільством та владою, формуючи “інтелектуальне підґрунтя” для інтеграційного курсу. Наприклад, результати досліджень Реанімаційного пакету реформ, Ради зовнішньої політики “Українська призма”, Інституту євроатлантичного співробітництва та інших впливових центрів враховуються при розробці урядових планів євроінтеграції. Так само на рівні ЄС відомі аналітичні структури (CEPS, EPC, Carnegie Europe тощо) у своїх доповідях аргументують важливість європейського майбутнього України, тим самим формують позитивне сприйняття цього питання у Брюсселі. Всі ці експертні зусилля забезпечують своєрідний “інтелектуальний супровід” євроінтеграції, що доповнює офіційну дипломатію та внутрішні реформи [30].

Окремо слід згадати про сучасні цифрові медіа та соціальні мережі, які стали новим чинником політичної комунікації. Соціальні мережі (Facebook, Twitter/X, YouTube тощо) суттєво змінили характер інформаційного обміну: нині кожен активний громадянин може долучитися до публічної дискусії про євроінтеграцію, висловити підтримку чи критику, організувати спільноту однодумців. Як показує дослідження Ю. Кокарчі, дискурс у соціальних мережах поєднує медійний та політичний вимір, публічний і приватний, часто

служує каналом інфотейменту – одночасно інформації та розваги. У випадку євроінтеграційної тематики це означає, що серйозні питання (наприклад, виконання вимог ЄС чи боротьба з корупцією) можуть ставати вірусними завдяки мемам, флешмобам або гострим висловлюванням блогерів. З одного боку, соціальні мережі сприяють демократизації комунікації: урядовці (як-от віцепрем'єр з євроінтеграції Ольга Стефанішина) мають можливість безпосередньо доносити позицію до громадян через Facebook або Telegram, а громадяни – напряду звертатися до посадовців. З іншого боку, соцмережі несуть ризики поширення фейків та маніпуляцій, особливо в умовах інформаційної війни. Проте загалом їх вплив оцінюється як такий, що підсилює залученість суспільства до євроінтеграційного процесу. Нові форми політичної активності – онлайн-дискусії, петиції, флешмоби, “тихі” (slacktivism) протести у мережі – стали ще одним інструментом, за допомогою якого громадяни можуть підтримувати європейський курс або вимагати від влади пришвидшити реформи. Таким чином, соціальні мережі нині виступають як фактор суспільного контролю і тиску “знизу” задля забезпечення незворотності євроінтеграції [20, с. 81-96].

Оцінюючи роль ЗМК та експертів, варто навести кілька конкретних прикладів їх впливу на хід подій. У липні 2025 року в Україні розгорівся скандал довкола ухвалення поправок, які могли підірвати незалежність антикорупційних органів (НАБУ і САП). Українські медіа – зокрема Європейська правда – оперативно висвітлили цю ситуацію, наголосивши, що подібний крок завдає “удару по євроінтеграції” України [21]. Журналісти й експерти відверто попереджали: відступ від зобов’язань у сфері верховенства права може «звести нанівець шанси» на початок переговорів про вступ [21]. Такий публічний розголос, підкріплений масовими акціями протесту в Києві, змусив керівництво країни швидко відкотити зміни. Високопосадовці ЄС також відреагували через медіа та дипломатичні канали: «Це не повинно повторитися», – заявила комісар ЄС з питань розширення, наголошуючи, що довіра партнерів підірвана і необхідно виправити ситуацію. В результаті,

завдяки активній позиції ЗМІ та експертної спільноти, вдалося уникнути стратегічної помилки – влада скасувала скандальний законопроект, продемонструвавши, що прислухається до критики.

З іншого боку, медіа та експерти активно доносять і позитивні меседжі, підтримуючи проєвропейські прагнення українців. Міжнародні інформаційні агенції звертають увагу на те, що перспектива членства в ЄС стала для громадян України “маяком надії” на мирне та процвітаюче майбутнє, особливо в умовах війни. Популярні видання нагадують про історичний вибір 2014 року, коли українці повстали проти спроби відвернути країну від Європи, а відтак і про те, що нинішня боротьба з російською агресією лише зміцнила рішучість України бути частиною Заходу. Європейські лідери, своєю чергою, через пресу сигналізують готовність підтримувати євроінтеграцію України, але водночас публічно вимагають неухильного дотримання критеріїв. Як зазначила комісар ЄС з питань розширення Марта Кос, «ЄС не може прийняти нового члена, який не на 100% дотримується верховенства права», тому Євросоюз буде проявляти “строгість із любові” – наполягаючи на реформах у всіх сферах, від аграрної до екологічної [22]. Ці слова, поширені в інтерв’ю Reuters, були адресовані і українській владі, і суспільству як нагадування: попереду дуже “важка робота” з виконання умов вступу. Водночас через пресу європейські чиновники і дипломати дали зрозуміти, що не дозволять жодній окремій країні заблокувати шлях України. Так, прем’єр Данії М. Фредеріксен прямо заявила: «Я не дозволю Віктору Орбану вирішувати майбутнє всієї Європи», натякаючи, що якщо Україна робитиме свою частину (реформи), то ЄС знайде спосіб обійти угорське вето [22]. Ці меседжі, трансльовані через медіа, підтримують моральний дух українців і водночас спонукають керівництво країни не збавляти темп змін.

Щодо експертних оцінок, західні аналітики в медіа-просторі теж відіграють помітну роль у формуванні очікувань. Приміром, відомий дослідник Д. Бечев у своїй колонці для Carnegie зазначив, що в довгостроковій перспективі саме інтеграція з ЄС, а не будь-яка інша зовнішня опора, є ключем

до майбутнього України [23]. Він аргументує, що попри військово-безпекову вагу НАТО і США, стійкий розвиток України після війни пов'язаний передусім з економічною та інституційною інтеграцією в об'єднану Європу – з доступом до спільного ринку, фондами відбудови, включенням у європейський правовий та політичний простір. Водночас експерт застерігає: шлях до членства може виявитися тривалим і складним, оскільки всередині самого ЄС існують перепони – зростання євроскептичних настроїв у деяких країнах, необхідність реформи інститутів ЄС перед прийняттям такої великої держави, потенційні конфлікти щодо сільськогосподарської політики чи відсутність контролю над всією територією України тощо. На думку Бечева, такі фактори можуть означати, що швидкий вступ України є малоімовірним, і затягування процесу здатне породити певне розчарування серед українців (за аналогією до країн Західних Балкан або Туреччини, де десятиліття очікування призвели до зростання євроскептицизму) [23]. Ці оцінки, озвучені авторитетними експертами, теж потрапляють у українські медіа і суспільний дискурс – їх варто сприймати як дружнє попередження про необхідність тверезо оцінювати перспективи та не знижувати темп реформ навіть на тлі можливих внутрішньоєвропейських зволікань.

Наостанок слід згадати і про громадську активність та пряму комунікацію між суспільствами України та країн ЄС. Масові опитування показують безпрецедентний суспільний консенсус в Україні щодо євроінтеграції: понад 90% українців підтримують вступ до ЄС, вбачаючи в ньому гарантію безпеки та добробуту [24]. Українці відкрито висловлюють вдячність європейцям за солідарність і водночас прагнуть довести, що Україна – це невід'ємна частина європейської родини. Цей ентузіазм також комунікується через культурну дипломатію, освітні обміни, волонтерські ініціативи тощо. Зі свого боку, громадська думка в самій Європі еволюціонує – хоча загалом більшість громадян ЄС співчують Україні і підтримують надання їй перспективи членства, існують значні розбіжності між країнами (від майже одностайної підтримки в Скандинавії до стриманішого ставлення у

Франції чи деяких інших державах) [22] Тому роль комунікацій – вже тепер міжнародних – залишається важливою: Україні спільно з союзниками потрібно вести роз'яснювальну роботу з європейською аудиторією, аби розвіювати страхи і упередження щодо її майбутнього членства. Як слушно зауважила комісар М. Кос, ЄС має “відверто обговорити” занепокоєння кожної країни і знайти шляхи їх залагодження, аби розширення було успішним [22].

Підсумовуючи, засоби масової комунікації та експертні оцінки є невід'ємною частиною євроінтеграційного процесу України. Вони виконують роль каталізаторів змін (підтримуючи громадський тиск за реформи), коректорів курсу (вказуючи на помилки та ризики) і мостів між Україною та європейською спільнотою (формуючи взаєморозуміння і довіру). Висвітлення інтеграції у медіа, аналітичні звіти і прогнози експертів – усе це впливає на прийняття рішень та громадське сприйняття. На теперішньому етапі, коли Україна фактично вступила у переговорну фазу з ЄС, від прозорості комунікації та якості експертизи залежатиме не менше, ніж від суто технічних критеріїв. Адже європейська інтеграція – це проект всього суспільства, і його успіх визначається спільними зусиллями влади, громадян та їхніх комунікаторів.

1.2. Методологія порівняльного аналізу процесів євроінтеграції

Дослідження процесів європейської інтеграції України потребує застосування адекватної методології, що дозволяє врахувати множинність чинників та провести коректні паралелі з досвідом інших країн. У наукових працях наголошується, що комплексний і неупереджений аналіз інтеграційної політики повинен базуватися на поєднанні різних наукових принципів, підходів і методів [11]. Зокрема, історичний підхід дозволяє простежити генезу євроінтеграційного курсу, взаємозв'язок внутрішніх і зовнішніх факторів розвитку зовнішньої політики України та причинно-наслідкові зв'язки подій. Порівняльний підхід дає змогу співставити досвід України з

іншими державами, які пройшли шлях вступу до ЄС, а також з країнами, що перебувають на різних стадіях євроінтеграції, аби виявити спільні закономірності та унікальні особливості.

У методологічному арсеналі важливе місце посідають якісні та кількісні методи дослідження. Принцип системності та наукової об'єктивності мають бути визначальними при виборі інструментарію, що відзначають сучасні українські дослідники. Так, Ю. Кулешова у своєму аналізі кризи євроінтеграції та геополітичного вибору України спирається на ці принципи, використовуючи теоретичні (аналіз літератури, термінології), емпіричні (вивчення документів, статистичних даних) та комплексні методи для об'єктивізації отриманих результатів. Подібним чином, більшість дисертаційних робіт з проблем євроінтеграції України застосовують поєднання методів – від порівняльно-історичного до статистичного аналізу – аби забезпечити всебічне висвітлення теми [14].

Особливу роль у порівняльних дослідженнях відіграє метод кейс-стаді (case study), коли детально вивчається конкретний приклад інтеграції якоїсь країни з ЄС з подальшим зіставленням з українським випадком. Такий підхід дозволяє виявити найкращі практики та уроки для України. Зокрема, ряд робіт аналізували досвід країн Центрально-Східної Європи, Балтії та Західних Балкан. Наприклад, дослідження комунікаційних стратегій Словенії та Сербії під час їх євроінтеграції надало цінні рекомендації для України щодо інформаційного супроводу вступу [9, с. 18-26]. Ефективним є також співставлення динаміки реформ: зіставлення швидкості та якості впровадження європейських норм різними країнами-кандидатами допомагає оцінити прогрес України.

Для аналізу інтеграційних процесів широко застосовується метод контент-аналізу та аналіз дискурсу – особливо щодо медійного та політичного дискурсу навколо євроінтеграції. Так, Т. Головченко провела порівняльний контент-аналіз публікацій журналу The Economist про Україну, щоб з'ясувати, як західна преса сприймає ключові події української політики, включно з

євроінтеграційними кроками. Контент-аналіз дозволив виявити тематику та ступінь об'єктивності таких публікацій і тим самим зрозуміти, які аспекти української інтеграції резонують у зовнішньому інформаційному просторі. Загалом методи аналізу медіа є важливими для нашого дослідження, адже засоби масової інформації виступають і джерелом, і об'єктом вивчення явища євроінтеграції (що детальніше розглянуто у підрозділі 1.4) [15].

Одним із специфічних методів, що використовуються в дослідженні інтеграційної політики, є метод експертних оцінок. Він передбачає залучення думок фахівців (науковців, аналітиків, дипломатів) для оцінювання певних аспектів політики або прогнозування сценаріїв розвитку. Наприклад, В. Васютіна у своїй дисертації застосувала метод експертного опитування з метою визначення пріоритетних напрямів формування інформаційної політики України в контексті євроінтеграції. В рамках цього методу експертам пропонуються питання щодо поточного стану та бажаних змін, а результати узагальнюються для формування рекомендацій. Експертні опитування та інтерв'ю є особливо корисними при дослідженні складних, багатofакторних явищ, до яких належить і процес європейської інтеграції, оскільки дають можливість врахувати неформалізовані знання та інсайти практиків [16].

Ще одним підходом, що довів ефективність, є сценарний аналіз та SWOT-аналіз. Українські та зарубіжні аналітичні центри нерідко моделюють можливі сценарії розвитку відносин Україна-ЄС – від оптимістичних до песимістичних – спираючись на порівняльний аналіз історичних аналогій і поточних тенденцій. Приміром, в матеріалах однієї з нещодавніх науково-практичних конференцій було представлено три сценарії майбутнього України в ЄС: «оптимістичний» (швидке реформування і вступ одразу після війни), «песимістичний» (кризові явища в ЄС гальмують процес і Україна десятиліттями лишається кандидатом), та «реалістичний» (поступовий прогрес і членство не раніше 2030-х років). Подібні сценарії ґрунтуються на порівняльному аналізі як внутрішніх факторів (темпи реформ, боротьба з корупцією), так і стану самого Євросоюзу (політична єдність, наявність

евроскептицизму, спроможність до розширення) [10, с. 29-31]. SWOT-аналіз, своєю чергою, дозволяє системно порівняти сильні і слабкі сторони України в контексті євроінтеграції, а також можливості та загрози, що постають перед нею. Такий аналіз було проведено експертами Української асоціації євроінтеграції, які до сильних сторін віднесли розвиток демократичних інституцій, економічний потенціал та підтримку з боку суспільства, а до слабких – проблеми з верховенством права, корупцію та триваючу війну. Порівняльна оцінка цього типу допомагає сфокусувати зусилля на використанні переваг і мінімізації ризиків [10, с. 30-32].

Отже, методологія дослідження євроінтеграційних процесів має базуватися на комплексності та порівняльності. Застосування історичного, порівняльного, системного аналізу, методу експертних оцінок, контент-аналізу і сценарного підходу у поєднанні забезпечує глибоке і об'єктивне розуміння явища. У випадку України, порівняння її шляху з досвідом інших держав, що вступали до ЄС або тільки прагнуть до нього, дозволяє виявити як унікальні риси (наприклад, інтеграція в умовах війни), так і типові проблеми (реформування судової системи, боротьба з корупцією тощо). Такий методологічний інструментарій буде використано надалі при аналізі ролі медіа та експертного середовища у висвітленні і оцінці процесів євроінтеграції.

1.3. Джерельна база дослідження

Джерельна база даного магістерського дослідження, присвяченого порівняльному аналізу вимірів європейської інтеграції України за матеріалами засобів масової комунікації (ЗМК) та експертними оцінками, є багатовекторною та комплексною. Вона сформована з метою забезпечення емпіричної, методологічної та нормативно-правової основи для всебічного розкриття об'єкта і предмета роботи, а також для здійснення порівняльного аналізу медійної та фахової репрезентації євроінтеграційного процесу.

Джерела, використані у роботі, структуровані на чотири основні, взаємопов'язані групи: 1) нормативно-правова та офіційно-документальна

база; 2) теоретико-методологічні джерела; 3) емпірична база (матеріали ЗМК); 4) аналітична та експертна база.

Ця група джерел становить фундамент дослідження, визначаючи інституційні та правові рамки, а також стратегічні цілі євроінтеграційного курсу України. Вони дозволяють простежити еволюцію цього курсу від декларативних намірів до конкретних юридичних зобов'язань.

Дослідження ґрунтується на Конституції України, а також на ключових законах, що закріпили незворотність європейського та євроатлантичного вибору. Аналіз генезису курсу розпочато з вивчення «Основ національної безпеки» від 2003 року та «Зasad внутрішньої і зовнішньої політики» від 2010 року [2], де європейська інтеграція вперше була чітко визначена як один із найважливіших зовнішньополітичних пріоритетів держави.

Договірно-правова база відносин Україна-ЄС. Основним масивом у цій категорії є міжнародні договори, що регулюють відносини з Європейським Союзом: Угода про партнерство і співробітництво (УПС) [3], яка діяла до 2014 року, слугувала відправною точкою для вивчення початкових етапів секторальної інтеграції; Угода про асоціацію між Україною та ЄС [68] є центральним документом, що фіксує юридичні зобов'язання України. Дослідження спирається на її положення для визначення правового виміру інтеграції, зокрема вимог до гармонізації законодавства, функціонування зони вільної торгівлі та співпраці у сфері юстиції та внутрішніх справ. Угода слугує еталоном для порівняння реальних кроків уряду, які висвітлюються у ЗМК та оцінюються експертами. Дослідження також використовує Копенгагенські критерії [69] та критерії, викладені у висновку Європейської Комісії щодо заявки України на членство (2022 р.), як нормативний орієнтир для оцінки прогресу України у сферах демократії, верховенства права та ринкової економіки. Ці критерії є основою для аналізу політичного виміру інтеграції.

Таким чином, нормативно-правова база забезпечує об'єктивні кількісні та якісні показники для оцінки інтеграційного процесу, які згодом зіставляються з його медійною та експертною інтерпретацією.

Друга група джерел включає наукові праці, які формують концептуальний каркас дослідження, дозволяючи систематизувати та інтерпретувати складні процеси євроінтеграції.

У роботі розглянуто еволюцію наукових поглядів на європейський проєкт, спираючись на праці представників федералізму, функціоналізму, неофункціоналізму (Е. Гаас, Л. Ліндберг) та міждержавного підходу (С. Гофман) [70-72]. Ці концепції є необхідними для розуміння природи європейської інтеграції як багатоступеневого процесу, що поєднує наднаціональний та міжурядовий рівні. Для класифікації та деталізації вимірів євроінтеграції (політичний, економічний, соціально-культурний) використано праці сучасних українських дослідників, зокрема, підходи, розроблені О. Шкробанець [73-74]. Ця теоретична рамка дозволяє не просто констатувати факт інтеграції, а структурувати його за сферами впливу, що є критично важливим для порівняльного аналізу. Дослідження спирається на роботи В. Дудкевича [6], що дозволяють перейти від аналізу декларативних цілей до вивчення конкретних функціональних дій держави з імплементації європейських норм (політик, інституційних змін, дипломатичних зусиль). Для обґрунтування застосування порівняльного та системного аналізу у роботі використано праці Ю. Кулешової та інших фахівців [14], які підкреслюють необхідність поєднання історичного, інституційного та дискурсивного підходів для всебічної оцінки зовнішньополітичних процесів.

Теоретичні джерела надають критерії для якісної оцінки як медійного дискурсу, так і експертних висновків, дозволяючи визначити, наскільки повно та науково обґрунтовано вони відображають реальну динаміку та сутність європейської інтеграції. Ця група джерел є основним об'єктом аналізу у другому розділі роботи. Вона включає контент, який виступає медіатором між політичним процесом та громадськістю. Вибірка джерел формувалася на основі їхнього впливу, спеціалізації та тематичного фокусу.

Значний обсяг емпіричної бази становлять публікації таких ресурсів, як «Європейська правда» [59], що спеціалізується на євроінтеграційній тематиці,

та аналітичних видань «Дзеркало тижня», Економічна правда та «НВ»[75-77]. Ці джерела використовуються для аналізу висвітлення політичного виміру (боротьба з корупцією, реформи у сфері правосуддя) та економічного виміру (імплементация Угоди про асоціацію, тарифне регулювання).

Для детального вивчення економічного виміру залучено матеріали «Економічної правди» та галузевих ресурсів. Зокрема, аналізуються публікації, що стосуються «Частки ЄС в українському експорті» [62] та викликів для окремих секторів економіки, що дозволяє виявити акценти медіа на вигодах та проблемах Зони вільної торгівлі.

Джерельна база включає матеріали, що висвітлюють соціально-культурний вимір (питання безвізового режиму, освітні програми, ціннісне зближення). Окремий блок становить аналіз того, як закордонна преса (наприклад, журнал «The Economist») формує міжнародний імідж України, згідно з дослідженнями, проаналізованими Т. Головченко [15]. Це дозволяє здійснити порівняння внутрішнього та зовнішнього медійних дискурсів, особливо щодо проблем корупції та політичної стабільності. Обробка цього контенту здійснюється за допомогою методів контент-аналізу та дискурс-аналізу, що дозволяє визначити частоту згадувань, тональність та ключові фрейми, які використовуються ЗМК для формування громадської думки про євроінтеграцію.

Четверта група джерел є основою для третього розділу роботи, забезпечуючи фахову, систематизовану та прогнозну оцінку інтеграційного процесу. Ці джерела дозволяють порівняти публічний (медійний) дискурс зі зваженими висновками спеціалістів. Для визначення ключових викликів та перспектив залучені звіти авторитетних аналітичних центрів. Серед них аналіз «Акторності України щодо Європейського Союзу у часи війни: експертні сприйняття» від Prism UA [60] використовується для оцінки політичного та безпекового вимірів інтеграції в умовах повномасштабної агресії; аналітичні матеріали Центру демократії та верховенства права (CEDEM) [63] дають змогу оцінити прогрес у реформах, що стосуються верховенства права та

децентралізації; дослідження про «Вступ України до ЄС може збільшити її ВВП на 26 %» від Польського інституту економіки [64] слугує джерелом для аргументації економічних вигод інтеграції та є об'єктом порівняння з більш обережними оцінками у ЗМК.

Джерельна база також включає результати спеціалізованих експертних опитувань [61], проведених у 2023–2024 роках, які дозволили отримати якісні дані щодо бар'єрів інтеграції (корупція, інституційна слабкість), факторів успіху (суспільна підтримка, міжнародна солідарність), сценарного прогнозування (темпи та умови вступу). Для аналізу суспільно-комунікаційного виміру використовуються результати масових соціологічних опитувань (зокрема, дані Київського міжнародного інституту соціології та Центру Разумкова) [78-83], що відображають динаміку громадської підтримки євроінтеграції (показники понад 90% після 2022 року) та ставлення громадян до необхідних реформ. Аналітична та експертна база забезпечує глибину, обґрунтованість та багатогранність оцінок, що дозволяє дослідженню вийти за межі поверхового висвітлення фактів і порівняти, як різні виміри євроінтеграції сприймаються фаховою спільнотою та відображаються у публічному просторі. Використання Нормативно-правової бази [2; 3; 68; 69] дозволило визначити інституційні вимоги інтеграційного процесу. Теоретико-методологічні джерела [70-74; 6; 14] забезпечили концептуалізацію вимірів та обґрунтування застосування порівняльної методики. Емпірична база (ЗМК) [59; 75-77; 62; 15] та Аналітична/Експертна база [60; 63-64; 61; 78-83] виступили об'єктами порівняння, дозволивши зіставити, як інтеграційна тематика репрезентована у медійному та експертному середовищах.

Таким чином, джерельна база забезпечує надійну трикутну верифікацію даних: від офіційних зобов'язань (нормативна база), через публічне висвітлення (ЗМК) до фахової оцінки (експертна база), що є критично важливим для комплексного та порівняльного дослідження вимірів європейської інтеграції України.

Висновки до розділу 1

Таким чином, перший розділ магістерської роботи створює потужний теоретико-методологічний фундамент, без якого неможливе коректне здійснення порівняльного аналізу медійної репрезентації та експертної оцінки євроінтеграційних процесів в Україні. Він не просто перераховує наявні знання, а систематизує їх для потреб конкретного дослідження.

Концептуальна частина розділу глибоко занурюється у проблему, підтверджуючи, що євроінтеграція є складним, багатовимірним і системним явищем. Було визначено, що для повноцінного аналізу недостатньо зосереджуватися лише на дипломатичних чи торговельних аспектах. Навпаки, процес вимагає чіткого розмежування та аналізу трьох ключових вимірів: політичного (що стосується інституційних реформ, верховенства права та демократії), економічного (пов'язаного із зоною вільної торгівлі та гармонізацією стандартів) та соціально-комунікаційного (що охоплює ціннісне зближення, громадську підтримку та інформаційну стійкість). Така структуризація дозволяє уникнути поверховості і забезпечує необхідну глибину для подальшого зіставлення даних.

Методологічне обґрунтування розділу є ключовим, оскільки воно пояснює, як саме буде відбуватися порівняння. У роботі домінуючим обрано порівняльний підхід, що дозволяє зіставити два якісно різні типи дискурсу: публічний (ЗМК) та фаховий (експертні оцінки). Задля ефективності цього порівняння застосовано міждисциплінарний інструментарій, що включає контент-аналіз для об'єктивної фіксації медійних трендів і дискурс-аналіз для інтерпретації глибинних фахових висновків. Ця методологія гарантує, що порівняння буде не лише констатацією відмінностей, а й пошуком причинно-наслідкових зв'язків між тим, як інформація подається, і як вона оцінюється експертною спільнотою.

Нарешті, опис джерельної бази фіксує її комплексність та верифікованість. Джерела охоплюють весь спектр необхідної інформації: від нормативно-правового еталону (Угода про асоціацію, Копенгагенські

критерії), який встановлює офіційні цілі, до емпіричних масивів (матеріали спеціалізованих ЗМК) та аналітичних звітів (Prism UA, CEDEM), які надають фахові висновки. Таким чином, перший розділ не лише теоретично осмислює проблему євроінтеграції, а й повністю готує інструментарій та матеріал для її емпіричного дослідження в наступних розділах.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ВИМІРІВ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ ЗА МАТЕРІАЛАМИ ЗАСОБІВ МАСОВОЇ КОМУНІКАЦІЇ

2.1. Відображення політичних аспектів євроінтеграції України в українських ЗМК

Після набуття незалежності Україна тривалий час провадила багатовекторну зовнішню політику, намагаючись балансувати між Заходом і Росією. Лише у середині 2000-х років євроінтеграційний курс почав виразніше проявлятися: за президентства В. Ющенка (2005-2010) активізувалися кроки до вступу в ЄС і НАТО. У той період тема європейської інтеграції увійшла до медійного дискурсу як складова політичного вибору держави. В українських мас-медіа окреслилися ключові інтерпретаційні рамки, в межах яких подавалася євроінтеграція: як геополітичне протистояння (вибір між Росією та Заходом), як цивілізаційний вибір української ідентичності, а також як інструмент внутрішніх змін (проведення реформ). Зазначені фрейми були властиві ще дискусіям 2005-2010 років, але залишалися актуальними й надалі, визначаючи тональність політичних дебатів про ЄС [25].

Кульмінацією політизації євроінтеграційного питання стали події кінця 2013 року, коли відмова тодішнього уряду підписати Угоду про асоціацію з ЄС викликала масові протести Євромайдану. Українські ЗМІ широко висвітлювали протистояння влади і суспільства навколо європейського вибору. Символічно, що на Майдані майоріли прапори Євросоюзу поряд з національними – медіа фіксували це як ознаку цивілізаційного вибору на користь Європи [26, с 90-99]. Після зміни влади у 2014 році проєвропейський курс був офіційно закріплений: нове керівництво підписало Угоду про асоціацію та проголосило євроінтеграцію стратегічною метою України. У медіапросторі відтоді спостерігається консенсусна підтримка євроінтеграції як політичного курсу, що ототожнюється з демократичним розвитком і відходом від російської сфери впливу [27, с. 86-93]. Так, російська агресія 2014-2022 рр. лише зміцнила цю наративну лінію: війна усунула регіональні

розбіжності у питаннях ЄС/НАТО і консолідувала суспільство довкола європейського вибору. Вітчизняні ЗМІ подають євроінтеграцію як безальтернативний шлях, пов'язаний із самою сутністю державності та національної безпеки.

Політичні аспекти євроінтеграції в українських медіа найчастіше висвітлюються через призму офіційної політики та міжнародних відносин. Регулярними інформаційними приводами є саміти Україна – ЄС, рішення Єврокомісії чи Європарламенту щодо України, виконання політичних умов (наприклад, боротьба з корупцією, реформи правосуддя) тощо. Провідні медіа країни – як традиційні телеканали, так і онлайн-видання – висвітлюють заяви українського керівництва про просування до членства в ЄС, коментують реакції європейських партнерів. Наприклад, історично значущою подією стало запровадження безвізового режиму з ЄС у 2017 році – цей крок подавався пресою як “прощання з Радянською імперією” і остаточний геополітичний вибір України. Президент П. Порошенко під час запуску «безвізу» заявив: “Це вже буде остаточне прощавай Російській імперії... і ніколи більше ми не повернемося до Радянського Союзу, бо ми – горда нація, яка повертається до Європейського дому” [28]. Цю цитату широко процитували українські ЗМІ, підкреслюючи символічне значення безвізу як точки неповернення до проросійського минулого.

Однією з помітних рис висвітлення євроінтеграції є акцент на її історичній та ціннісній значущості. Медійний дискурс наголошує, що вступ до Європи – це повернення України до природного цивілізаційного простору. Подібні меседжі лунають не лише від чинної влади, а й від колишніх лідерів. Зокрема, другий президент Л. Кучма на початку повномасштабної війни заявив через медіа: “Україна – не Росія. І ніколи не стане Росією”, закликавши українців до єдності перед загрозою [29]. Ця заява, оприлюднена його прес-службою, стала гучним медійним сигналом про безповоротність європейського курсу та окремішність української політичної нації від «руського мира».

Водночас експерти відзначають і певні проблемні тенденції у медіависвітленні політики євроінтеграції. Протягом тривалого часу на українському інформаційному полі діяла контрпропаганда проти ЄС, успадкована від радянських часів та підтримувана російським впливом. Це призвело до того, що частина аудиторії не до кінця розуміла потребу України в Європі. Як зауважує О. Дем'янчук, десятиліття антиєвропейської риторики спричинили скептицизм: значна частина населення не усвідомлювала, “навіщо нам та Європа”, хоча після агресії багато хто так само перестав розуміти, навіщо Україні Росія. Українські журналісти нерідко фокусувалися на негативних аспектах, віддаючи перевагу сенсаційній або конфліктній тональності, що загалом притаманно медіа для підвищення рейтингів. Такий підхід експерт називає шкідливим для суспільства, адже він не відображає повною мірою сутності євроінтеграції [30].

Особливо критично експерти оцінюють медійний ухил на негатив під час аналізу політичних тем, пов'язаних з ЄС. Приміром, українські ЗМІ широко висвітлювали кризи всередині Євросоюзу (грецьку боргову кризу, брексіт тощо) – часто з драматичним забарвленням про «занепад Європи». Натомість позитивні зміни лишалися поза увагою. “Європейська інтеграція в наших ЗМІ отримала значно більше негативу, ніж позитиву”, – констатує згаданий О. Дем'янчук, наголошуючи, що медіа переоцінювали проблеми ЄС і замовчували успішні кейси. Він наводить приклади: український глядач пам'ятає новини про страйки польських фермерів проти ЄС перед вступом, про економічну кризу в Греції, але майже не поінформований про те, як ці проблеми згодом успішно вирішено в Євросоюзі [30]. Така вибіркковість формувала викривлене уявлення, ніби в інтеграції більше ризиків, ніж переваг.

Після 2014 року інформаційна політика українських ЗМІ щодо ЄС зазнала певного очищення від відверто проросійської риторики. Одіозні медіа, що поширювали кремлівські наративи (телеканали на кшталт «NewsOne», «112 Україна», «ZIK»), поступово втратили аудиторію, а згодом були закриті рішенням РНБО у 2021 році. Натомість провідні телеканали та онлайн-

видання зайняли проактивну проєвропейську позицію [31, с. 91-96]. Політичні ток-шоу, новинні програми й аналітичні статті почали висвітлювати євроінтеграцію переважно у позитивному ключі, як народну волю і стратегічний пріоритет держави. Особливо це проявилось на тлі повномасштабної війни: вступ до ЄС подається медіа як невід’ємна складова перемоги України. Показовим є той факт, що заявка України на членство в ЄС у лютому 2022 року одразу після російського вторгнення стала топ-новиною українських медіа, а сам крок був представлений як логічна відповідь на екзистенційну загрозу з боку Росії [32, с. 612-622].

Слід також відзначити роль новітніх комунікаційних платформ і соцмереж у політичному дискурсі про євроінтеграцію. Після Майдану набули розвитку спеціалізовані інтернет-ресурси, присвячені європейській тематиці. Так, у 2014 році розпочало роботу видання «Європейська правда», засноване журналістами-міжнародниками [33]. Попит на інформацію виявився надзвичайно високим – аудиторія прагнула глибшого розуміння євроінтеграційних процесів [30]. Редакційна політика таких видань збалансована: вони публікують як позитивні новини (успіхи українського бізнесу на ринку ЄС, нові програми співпраці), так і критичні матеріали (про невиконані реформи, корупційні скандали) [34, с. 4-7]. Це сприяє більш усвідомленому сприйняттю євроінтеграції як складного, але поступального політичного процесу. Водночас соціальні мережі (Facebook, Twitter) слугують майданчиком для прямих комунікацій політичних лідерів щодо ЄС: важливі заяви й рішення миттєво поширюються онлайн, викликаючи широкі обговорення та зворотний зв’язок від громадян [35, с. 141-143, 36, 37, с. 205-215].

Окремо варто згадати питання свободи слова та медіаполітики у контексті війни і євроінтеграції. З одного боку, українська влада намагається протидіяти ворожій пропаганді та згуртувати інформаційний простір – з цією метою в 2022 році було запроваджено єдиний телемарафон новин. З іншого боку, експерти застерігають, що надмірне обмеження медіаплюралізму навіть

з міркувань безпеки може мати віддалені негативні наслідки. Зокрема, звертається увага на ризик появи елементів цензури під прикриттям воєнного стану. Дослідниця А. Столярова зазначає, що вимушені обмеження свободи слова за війни є зрозумілими, але в перспективі не повинні перерости у звуження демократичних свобод, адже це суперечило б самому духу євроінтеграції [38, с. 286-289]. Таким чином, українські мас-медіа наразі балансують між патріотичною консолідацією і збереженням критичного контролю за владою – що є важливим політичним аспектом на шляху до Європи [35].

Аналіз відображення політичних аспектів євроінтеграції в українському медіапросторі виявляє нерівномірність уваги та значну залежність від поточної політичної кон'юнктури та геополітичних подій. Політичний вимір, який охоплює сфери демократичного врядування, верховенства права, реформування судової системи та боротьбу з корупцією, часто стає найбільш сенситивним та критично висвітлюваним у вітчизняних ЗМК.

Значна частина уваги українських медіа зосереджена на антикорупційній інфраструктурі та реформі судочинства, оскільки саме ці сфери Європейський Союз регулярно визначає як критичні для оцінки прогресу відповідно до Копенгагенських критеріїв [4]. Медіа виступають не лише джерелом інформації, а й активним сторожовим псом демократії, часто застосовуючи вкрай критичну тональність щодо темпів та якості впровадження антикорупційних реформ. Публікації про діяльність НАБУ, САП та Вищого антикорупційного суду регулярно потрапляють у топи новин. При цьому, успішні кейси, як-от повернення активів чи завершення гучних справ, можуть бути швидко затьмарені новинами про законодавчі спроби обмеження незалежності цих органів чи затримки з обранням керівництва. Це створює в інформаційному полі образ інтеграційного процесу як хронічної боротьби між реформаторами та опонентами європейських цінностей.

Особливе місце у висвітленні політичного виміру посідає тема виконання Угоди про асоціацію (УА) [3] та, згодом, семи рекомендацій

Єврокомісії, наданих Україні після набуття статусу кандидата у 2022 році. Українські ЗМК, особливо спеціалізовані (як-от «Європейська правда» [9]), здійснюють детальний моніторинг законодавчого процесу. Вони регулярно публікують інфографіку, аналітичні статті та звіти про відсоток виконаних зобов'язань, перетворюючи досить технічний процес гармонізації законодавства [14] на зрозумілу для суспільства «дорожню карту». Це сприяє підвищенню рівня обізнаності громадян щодо конкретних вимог Брюсселя. Однак, у загальнонаціональних новинних порталах технічні аспекти УА часто зникають на тлі більш емоційних або геополітичних подій, що призводить до фрагментованості розуміння суті інтеграційного процесу.

Після повномасштабного вторгнення 2022 року в українських ЗМК відбувся істотний зсув фреймування. Політичний вимір євроінтеграції набув яскраво вираженого безпекового та геополітичного значення. Новини про європейську інтеграцію почали подаватися через призму «ціни війни» та «вибору цивілізації». Надання Україні статусу кандидата висвітлювалося як історична, емоційна перемога, консолідуючи суспільство навколо ідеї незворотності курсу, закріпленого в Законі «Про засади внутрішньої... політики» [1]. Медіа активно висвітлювали дипломатичні зусилля Президента та міністерства закордонних справ, фокусуючись на зустрічах високого рівня, заявах лідерів ЄС та обговоренні фінансової та військової допомоги, що підкреслювало ЄС не лише як політичний, але й стратегічний військовий союзник. Це також відображається у фокусі на акторності України в міжнародній політиці [13].

Таке зміщення акцентів, хоча й було виправданим в умовах війни, інколи призводило до зменшення уваги до внутрішніх, «негламурних» реформ, як-от реформування державного управління чи децентралізації. ЗМІ демонстрували високий рівень зацікавлення в результатах самітів, але менш детально висвітлювали рутинний процес імплементації європейського законодавства на рівні міністерств та регіонів. У той же час, українська преса ретельно відстежувала внутрішні дискусії в країнах-членах ЄС, особливо щодо питань

скептицизму чи вето. Це дозволяло підтримувати в суспільстві відчуття складності та багатовекторності шляху до членства, а не представляти його як гарантований лінійний процес.

Висвітлення також часто використовує персоніфікований підхід, концентруючи увагу на фігурах політиків, які є основними комунікаторами євроінтеграційних меседжів – як у Києві, так і в Брюсселі. Ця тенденція є типовою для медіа, але вона іноді затінює системний, інституційний характер інтеграції, зводячи її до успіхів чи невдач окремих лідерів. Критичний аналіз у пресі також часто порівнює офіційні заяви (як ті, що стосуються «євроінтеграційних практик» [7]) з реальною імплементацією, виявляючи прогалини між деклараціями та діями.

Важливим елементом висвітлення політичного виміру євроінтеграції є регулярний аналіз інформаційно-дипломатичних баталій навколо України. Медіа постійно висвітлюють спроби Росії використати корупційні скандали чи внутрішні політичні кризи для дискредитації українського європейського шляху, що підтверджує значущість протидії дезінформації [12]. Українські ЗМК, зокрема аналітичні платформи [10], ретельно відстежують публікації у впливовій західній пресі, реагуючи на критичні або скептичні матеріали щодо здатності України проводити реформи чи ефективно використовувати допомогу. Таке дзеркальне відображення західного дискурсу є ключовим для формування суспільної свідомості про те, що членство в ЄС є не лише внутрішнім процесом, а й питанням успіху України на міжнародній арені акторності [13].

Отже, у відображенні політичних вимірів євроінтеграції український медіадискурс пройшов еволюцію від поляризованих дебатів до майже одностайної підтримки європейського курсу. ЗМІ актуалізують тему ЄС як частину національної ідеї та протиставляють її російській моделі розвитку. При цьому експертна спільнота вказує на необхідність глибшого, неупередженого аналізу: медіа мають не лише тиражувати патріотичні гасла, але й інформувати громадськість про конкретні кроки, успіхи й проблеми

інтеграції, аби суспільство усвідомлювало зміст і наслідки цього процесу. Політична воля України стати членом ЄС, відображена у медіа, сьогодні непохитна; наступні розділи розглянуть, як цю волю доповнює економічний та соціокультурний вимір у мас-медіа.

2.2. Висвітлення економічних вимірів євроінтеграції України на сторінках мас-медіа

Економічні аспекти європейської інтеграції посідають значне місце в українському інформаційному просторі, хоча часто подаються через призму політики або кризових явищ. Після підписання Угоди про асоціацію з ЄС у 2014 році ключовим економічним напрямком стало впровадження поглибленої та всеосяжної зони вільної торгівлі (ПВЗВТ). Українські ЗМІ детально висвітлювали перебіг ратифікації угоди, адаптацію законодавства та подолання торговельних бар'єрів. Регулярно повідомлялося про зміни в тарифах, квотах на аграрну продукцію, нові стандарти для українських товарів згідно з нормами ЄС. Особливу увагу медіа приділяли статистиці взаємної торгівлі: за даними МЗС, уже в 2019-2020 роках Євросоюз став найбільшим торговельним партнером України, сягнувши понад 40% зовнішнього товарообігу [39]. Цю тенденцію преса трактувала як підтвердження успішності економічної інтеграції. Ба більше, після початку повномасштабної війни та розриву багатьох зв'язків з РФ частка ЄС у експорті України зросла ще значніше – за оцінками, до 55-60% у 2023 році [40]. Отже, тема переорієнтації української економіки на європейський ринок стала однією з центральних у бізнес-ЗМІ та аналітичних публікаціях.

У журналістських матеріалах наголошується, що євроінтеграція відкриває нові економічні можливості для України. По-перше, це розширення ринків збуту української продукції та доступ до 500-мільйонного споживчого ринку ЄС. По-друге, залучення інвестицій і фінансової допомоги. Українські медіа регулярно цитують європейських посадовців щодо обсягів макрофінансової підтримки, кредитів ЄБРР та грантів ЄС на розвиток

інфраструктури. Такі новини подаються позитивно, підкреслюється безпрецедентний рівень фінансової допомоги, який Євросоюз надає країні, особливо в умовах війни [41, с. 15-18]. По-третє, висвітлюються економічні реформи в рамках асоціації: реформа системи держзакупівель (ProZorro) за європейськими стандартами, гармонізація технічних регламентів, санітарних норм, реформування митниці тощо [34, с. 6]. Преса пояснює аудиторії, що виконання цих вимог угоди про асоціацію сприяє прозорості та конкурентності економіки. Як відзначають експерти, поступове узгодження законодавчої бази України з європейською здатне істотно активізувати торгівлю та підвищити конкурентоспроможність українських товарів на світових ринках, зробивши Україну привабливішою для інвесторів із ЄС. Цю думку – про переваги європейських правил гри – часто просувають в медіа економісти й урядовці.

Водночас висвітлення економічних аспектів євроінтеграції не уникає і проблемних тем. Українські мас-медіа детально інформували про виклики для окремих секторів економіки, пов'язані з відкриттям ринків. Наприклад, обговорювалися труднощі металургійної промисловості через втрату російського ринку та необхідність переорієнтації на ЄС; проблеми сертифікації продукції малих підприємств за стандартами ЄС; конкуренція з європейськими товарами в агросекторі. Нерідко такі сюжети набували негативного забарвлення – особливо на початковому етапі, коли євроінтеграція збіглася з економічною кризою 2014-2015 років. Наприклад, у медіа наголошувалося на падінні ВВП і девальвації гривні після розриву з Росією, що частина населення сприйняла як “ціну євроінтеграції”. Соціологічні опитування 2017 року зафіксували, що 24% українців після Майдану погіршили своє ставлення до ЄС, і головною причиною вони називали саме економічні негаразди в країні [42]. За даними того ж дослідження Інституту світової політики, більшість з цих респондентів пояснили розчарування тим, що після проголошення курсу на Європу впав рівень життя та зросли ціни. Медіа, особливо опозиційно налаштовані, охоче

тиражували цю риторику, підсилюючи асоціацію “єврореформи = економічні труднощі”. Іншим аргументом, який подекуди зринув у інформаційному полі, була теза, що прагнення до ЄС “спровокувало війну та втрату територій” (так думали ~7% опитаних у 2017 р.) [41]. Хоча цей наратив не був домінантним, його присутність свідчила про інформаційний вплив російських тез, які намагалися покласти відповідальність за агресію на вибір України рухатись на Захід.

Однак загальна тональність економічних сюжетів про ЄС у провідних ЗМІ поступово зміщувалася в позитивний бік. Уже з 2016-2017 років, коли економіка почала відновлюватися, медіа більше уваги приділяють історіям успіху та потенціалу зростання завдяки Європі. Приміром, сайт «Європейська правда» започаткував цикл публікацій про українські компанії, які вийшли на європейські ринки та досягли там успіху – такі матеріали здобули високу популярність, тисячі переглядів і поширень. Один із наведених кейсів – житомирська фірма, що налагодила експорт прасувальних дошок до ЄС; ця історія мала широкий розголос, причому з’ясувалося, що навіть місцева преса раніше не звертала уваги на такий приклад євроінтеграції. Цей випадок показує, як локальні економічні сюжети тепер вписуються в загальнонаціональний наратив євроінтеграції. Журналісти дедалі більше шукають на місцях теми, пов’язані з виконанням Україною зобов’язань перед ЄС та їхнім впливом на громади. Експерти радять медіа саме так і робити: пояснювати реформи через практичні зміни для простих людей, показувати конкретні проєкти (будівництво дороги за кошти ЄС, відкриття центру адмінпослуг за європейським зразком тощо), тобто зближувати макро-рівень асоціації з повсякденним життям громадян. Такий підхід здатен підвищити зацікавленість аудиторії темою євроінтеграції, відірвати її сприйняття від абстрактної “високої політики” [30].

Незважаючи на позитивні тенденції, українські медіа не замовчують і перешкоди на економічному шляху до ЄС. У повідомленнях часто звучать оцінки експертів щодо необхідних кроків: подолання корупції, політичної

нестабільності, зміцнення інституцій. Як зазначалося в оглядах, корупція залишається вагомим гальмом: підрив довіри інвесторів і суспільства заважає сталому розвитку. Крім того, війна завдала колосальної шкоди економіці – ЗМІ наводять цифри падіння ВВП у 2022 році, обсяги зруйнованої інфраструктури, втрати підприємств. Ці фактори прямо впливають на інтеграційні перспективи, адже повоєнне відновлення потребує ресурсів і часу. У статтях аналітичних центрів підкреслюється, що для успішної євроінтеграції України доведеться паралельно відбудовувати економіку і впроваджувати європейські стандарти. Зокрема, наголошується на потребі інноваційної перебудови: перехід від сировинної моделі до інноваційної, що можливий лише за умови глибокої інтеграції у європейський науково-технологічний простір. Фахівці вказують, що участь України в програмах ЄС (Горизонт 2020, тощо) і приєднання до Європейського дослідницького простору (ERA) створює шанс модернізувати промисловість і науку. Такі повідомлення з'являються у спеціалізованих економічних виданнях і демонструють, що євроінтеграція розглядається не лише як торгівля, а і як інтеграція знань та інновацій [43, с. 101-103, 30, с. 619, 44, с. 51-53].

Помітною тематикою в економічному вимірі є також питання післявоєнного відновлення України у співпраці з ЄС. В українських медіа утвердився наратив, що Європейський Союз стане головним партнером у відбудові країни після війни. Цю тезу підтверджують як політики, так і оглядачі. Приміром, дослідники права зазначають, що євроінтеграція розглядається як запорука успішного повоєнного розвитку України [45, с. 31-35]. У науково-практичних публікаціях стверджується: отримання статусу кандидата, а згодом і повноправне членство в ЄС відкриють доступ до структурних фондів, інвестицій та ринків, необхідних для відновлення інфраструктури і економіки [46, с. 112-117]. В оглядах робочих груп з питань відновлення зазначалося, що план відбудови України по суті збігається з програмою вступу до ЄС: реформи управління, судова реформа, антикорупційні інститути – усе це одночасно і вимоги для членства, і

передумови успішного економічного зростання. Медіа звертають увагу на подвійний ефект: інтеграція не лише політично закріплює Україну на Заході, а й гарантує підвищення добробуту. Як оптимістично пишуть деякі видання, в перспективі якість життя українців стане співставною з якістю життя громадян ЄС, адже виконання критеріїв членства означає впровадження європейських стандартів у всіх сферах – від економіки до соціального захисту [45, 46].

Аналіз висвітлення економічного виміру євроінтеграції на сторінках українських мас-медіа демонструє чітку дуальність дискурсу, що балансує між стратегічним оптимізмом та критикою імплементаційних процесів. З одного боку, ЗМІ подають інтеграцію як локомотив розвитку, зосереджуючись на успіхах Зони вільної торгівлі (ЗВТ), а з іншого — не оминають увагою внутрішні виклики та конфлікти інтересів, що виникають на шляху реформ.

Ключовий акцент у медіа робиться на торговельній динаміці. ЗМІ, особливо ділові видання [10], регулярно публікують дані про зростання частки ЄС в українському експорті, підкреслюючи, що Європейський Союз перетворився на найбільшого торговельного партнера [11]. Ці новини супроводжуються позитивним фреймом, який акцентує увагу на диверсифікації ринків та зменшенні залежності від інших торговельних партнерів, що особливо актуалізувалося після 2014 року. Важливим елементом є висвітлення скасування мит та квот, особливо в контексті воєнних заходів, що подається як пряма та необхідна підтримка української економіки з боку ЄС. Медіа часто цитують експертні оцінки, які прогнозують значне збільшення ВВП України внаслідок вступу до ЄС [15], підкріплюючи таким чином аргумент про стратегічну економічну вигоду.

Проте, економічний дискурс не є суцільно оптимістичним. Значна медійна увага приділяється проблемам імплементації європейських технічних стандартів та регуляторних норм, що є обов'язковим згідно з Угодою про асоціацію [3]. Журналісти та аналітики висвітлюють труднощі, з якими стикаються українські виробники при сертифікації продукції, особливо у секторах машинобудування та харчової промисловості. Часто ці матеріали

містять критику щодо повільності української бюрократії у приведенні національних стандартів у відповідність до *acquis communautaire*, що є прямим викликом для конкурентоспроможності.

Окремий блок висвітлення присвячений конфліктам інтересів та торговельним суперечкам, особливо в аграрному секторі. Випадки запровадження обмежень на експорт українського зерна, які періодично виникають у сусідніх країнах-членах ЄС, викликають найбільший резонанс у медіа. Такі новини часто подаються з акцентом на захист національних інтересів і необхідність посилення дипломатичного тиску. Цей дискурс демонструє, що економічна інтеграція є не лише технічним, а й високополітизованим процесом, де національні економічні інтереси окремих країн-членів ЄС можуть тимчасово суперечити загальноєвропейській політиці підтримки України. Таким чином, ЗМІ виконують роль індикатора конфліктних точок, що виникають на шляху інтеграції, і формують у суспільстві розуміння, що навіть економічний шлях до ЄС вимагає постійних переговорів та відстоювання позицій.

Крім того, медіа активно висвітлюють фінансову допомогу ЄС, розглядаючи її не лише як підтримку, але і як інвестицію в реформи. Кожен транш макрофінансової допомоги супроводжується аналізом умов, які має виконати Україна (наприклад, у сфері податкової політики чи фінансового моніторингу). Цей тип висвітлення підкреслює обумовлений характер економічної інтеграції, нагадуючи, що доступ до європейських ринків і фондів прямо залежить від ефективності «євроінтеграційних практик» [7] українського уряду. Проблеми з освоєнням коштів або порушеннями у їхньому використанні також стають предметом гострої медійної критики. У цьому контексті, медіа виступають як інформаційне плече для громадського контролю за виконанням економічних зобов'язань.

Зрештою, економічні видання звертають увагу на необхідність структурної перебудови української економіки відповідно до європейських вимог. Висвітлення стосується таких складних тем, як енергетичний перехід,

цифровізація економіки та участь у європейських інфраструктурних проєктах. Медіа аналізують галузеві виклики [16], які чекають на металургію, вугільну промисловість чи агросектор у зв'язку з посиленням конкуренції та екологічними стандартами ЄС. Це створює більш реалістичне і менш ідеалізоване уявлення про економічні наслідки інтеграції, балансує між обіцянками швидкого зростання і необхідністю болісних внутрішніх трансформацій.

Отже, у мас-медійному відображенні економічних вимірів євроінтеграції простежується перехід від акцентування витрат і ризиків до висвітлення можливостей і вигод. Якщо одразу після 2014 року інформаційний простір був наповнений тривожними сигналами про втрати ринків, труднощі адаптації, то останні роки домінує риторика про зростання експорту, інвестиції, історії успіху підприємців у ЄС. Це свідчить про адаптацію суспільства та ЗМІ до нових реалій: євроінтеграція більше не сприймається як шок, а радше як стимул для розвитку. Водночас критичні голоси нагадують про “домашнє завдання” – структурні реформи, без яких економічний потенціал від інтеграції не реалізується повною мірою. ЗМІ відіграють важливу роль у донесенні цих меседжів: через них суспільство дізнається як про успіхи (зростання частки ЄС у торгівлі, фінансову допомогу, нові можливості), так і про проблеми (корупція, війна, необхідність інноваційного розвитку). Таким чином, економічний дискурс євроінтеграції в українських медіа поступово набуває збалансованості та практичної спрямованості, зближуючись із повсякденними інтересами громадян.

2.3. Представлення соціально-культурних аспектів євроінтеграції України в інформаційному просторі

Соціально-культурний вимір євроінтеграції охоплює питання колективної ідентичності, цінностей, побутових змін та гуманітарних контактів, пов'язаних із зближенням України та ЄС. У порівнянні з політикою й економікою, ця тематика менш домінантна в новинній стрічці, проте вона

присутня як на сторінках ЗМІ, так і в ширшому інформаційному просторі – у соціальних мережах, блогах, спеціалізованих платформах. Після Євромайдану 2013-2014 рр. поняття “європейські цінності” міцно увійшло до лексики українських медіа. Демократія, верховенство права, повага до прав людини подаються як фундаментальні принципи, до яких прагне українське суспільство, віддаляючись від пострадянських практик. Примітно, що вже під час Революції гідності українські журналісти широко використовували термін “європейський вибір” саме у значенні цивілізаційного вибору, пов’язаного не стільки з географією, скільки з системою цінностей. Згодом, у постмайданний період, тема європейської ідентичності українців набуває розвитку: у ЗМІ регулярно з’являються матеріали про зміну самосвідомості громадян, про те, як зростає частка тих, хто відчуває себе “європейцями” за світоглядом.

Соціологія свідчить про істотні зрушення у суспільній свідомості за останнє десятиліття, і це відображено в інформаційному просторі. Якщо в 2010–і роки населення було розділене щодо зовнішньополітичних орієнтацій (частина тяжіла до Росії і Митного союзу, частина – до ЄС), то з 2014 року підтримка євроінтеграції неухильно зростала. Вже у 2017-му близько 40% українців вважали вступ до ЄС незворотним процесом [42], а до 2022-2023 рр. частка прибічників членства сягнула рекордних рівнів (понад 80% за різними опитуваннями) [47]. Це віддзеркалюється і в медіадискурсі: практично не лишилося впливових майданчиків, де б європейський курс ставився під сумнів. Навпаки, українські ЗМІ активно підтримують суспільний ентузіазм. Позитивно висвітлюються масові заходи проєвропейського спрямування – наприклад, щорічне святкування Дня Європи, флешмоби на підтримку єдності з ЄС, кампанії в соцмережах на кшталт #EmbraceUkraine, що проводилась у 2022 році перед наданням Україні статусу кандидата. Медійники підкреслюють, що європейська інтеграція стала частиною суспільного консенсусу і нової української національної ідеї.

Одним із ключових соціокультурних досягнень на шляху євроінтеграції, яке отримало величезний резонанс у мас-медіа, був “безвіз” – скасування

візових вимог для короткострокових поїздок до країн Шенгенської зони у 2017 році. Новини про перебіг переговорів щодо безвізу, виконання Україною критеріїв Плану дій з візової лібералізації відстежувалися ЗМІ з 2010-х років дуже пильно. Коли у червні 2017-го безвізовий режим набув чинності, більшість українських медіа вийшли з піднесеними заголовками. Телебачення транслювало сюжети з аеропортів, де перші безвізові мандрівники вирушали до Європи, інтерв'ю з громадянами, які раділи спрощеним подорожам. Преса акцентувала, що це не просто технічне рішення, а повернення України до європейської сім'ї народів після довгих років ізоляції. Як зазначалося в аналітиці, запровадження безвізу стало знаковою подією, яка посилила європейську ідентичність українців, особливо молоді [42]. Опитування, проведене невдовзі після цього, показало, що 25% українців назвали безвізовий режим головною причиною покращення свого ставлення до ЄС [42]. Тобто практична вигода (вільні подорожі) конвертувалася у позитивне сприйняття євроінтеграції. З іншого боку, значна частина тих, чиє ставлення до ЄС погіршилося, пояснювали це розчаруванням у очікуваннях швидких змін – зокрема, тим, що “євроінтеграція не принесла негайного підвищення рівня життя”, якого сподівалися люди. Ці настрої теж висвітлювалися в ЗМІ: час від часу публікувалися інтерв'ю з представниками соціально вразливих груп (пенсіонерами, робітниками), які говорили, що “простим людям від тієї Європи поки що мало користі”.

В інформаційному просторі соціокультурна тематика євроінтеграції часто перетинається з питаннями цінностей та прав людини. Одним із показових кейсів було обговорення антидискримінаційних норм у трудовому законодавстві, ухвалених у 2015 році в межах виконання умов безвізу. Йшлося про заборону дискримінації за ознакою сексуальної орієнтації в Трудовому кодексі. Ця вимога ЄС викликала палкі дискусії: консервативні сили і церква протестували, тоді як проєвропейські активісти наполягали на цивілізаційному виборі України. Медіа широко висвітлювали цю полеміку, фактично перекладаючи в публічну площину конфлікт цінностей –

традиційного та європейського. Врешті поправки було ухвалено, що подалося проєвропейськими медіа як доказ поступового прийняття Україною європейських стандартів прав людини. Подібно висвітлюються теми гендерної рівності, боротьби з домашнім насильством (Стамбульська конвенція, ратифікована Україною у 2022 р.), захисту меншин – усе це подається в ЗМІ як “європейська норма”, до якої Україна приєднується в ході інтеграції. Хоча суспільство не завжди одностайно сприймає такі нововведення, загальний медійний наратив підтримує прогресивні зміни, апелюючи до авторитету Європи. Як зазначають оглядачі, міфи та страхи, пов’язані з євроінтеграцією – наприклад, побоювання безробіття чи зростання цін – не є унікальними для українців. Подібні страхи існують в будь-якому суспільстві в період трансформацій. Проте ці страхи активно експлуатувалися у проросійській пропаганді з метою дискредитувати європейський напрямок. Медіаексперти зауважують, що російська інформаційна кампанія зразка 2014-2021 років багато в чому нагадувала радянську – вона нав’язувала образ Європи як “чужого, ворожого світу, де все погано”. Протиотрутою цьому стала активна контркомунікація: українські ЗМІ та громадські організації почали впроваджувати просвітницькі проєкти, пояснюючи людям, що “європейське життя – це нормальне життя”, як вдало сформулювала кампанія в сусідній Молдові. В Україні також напрацьовуються власні позитивні наративи про ЄС як простір можливостей і добробуту, які протиставляються старим міфам [30].

Особливу роль у висвітленні соціокультурних аспектів відіграють аналітичні центри та експертні платформи. Інститут світової політики, фонд “Демократичні ініціативи”, фонд “Відродження” та інші регулярно проводять дослідження громадської думки і комунікаційні заходи щодо євроінтеграції. Їхні результати та рекомендації широко цитуються медіа. Наприклад, згідно з дослідженням ІСП, майже половина українців ще у 2017 році відчували брак інформації про конкретні кроки євроінтеграції (про хід виконання Угоди про асоціацію тощо) [42]. Цей факт активно обговорювався: звучала критика, що

уряд недостатньо комунікує реформи, а журналісти – що замало уваги приділяють успішним кейсам і практичним змінам. Експерти закликали мас-медіа спільно з владою долати розрив між інтеграцією та реформами, пояснювати людям, як європейські норми втілюються у внутрішніх політиках. В результаті з'явилася ціла низка програм і спецпроектів у ЗМІ, присвячених єврореформам у різних сферах – від освіти до екології. Наприклад, у партнерстві з Представництвом ЄС було створено цикли телевізійних сюжетів “Європа у моєму місті”, де розповідалося про локальні ініціативи за підтримки ЄС. Такі матеріали допомагають зробити євроінтеграцію ближчою до людей, показати її не лише в абстрактних поняттях, а й у вигляді конкретних змін: нові ЦНАПи, оновлені школи, молодіжні обміни тощо [48, 49].

Соціальні мережі та новітні медіаплатформи слугують важливим каналом поширення культурних проявів євроінтеграції. Українці масово діляться у Facebook, Instagram своїм досвідом подорожей Європою, навчання за програмами обміну Erasmus+, успіхами українських артистів чи спортсменів на європейській арені. Це формує позитивний образ Європи на рівні everyday life, поза офіційною риторикою. Ба більше, під час війни соціальні мережі стали простором солідарності: українці дякували європейським країнам за прихисток біженців, за підтримку – ці історії гуманітарної взаємодії також стали частиною соціокультурного виміру інтеграції. Наприклад, у 2022-23 рр. набули вірусної популярності дописи про життя українських родин у ЄС, про безкоштовні школи для їх дітей в Польщі чи Німеччині – такі розповіді поширювалися ЗМІ, підкреслюючи єдність європейської спільноти перед обличчям війни [50, 51].

Окремим сегментом соціокультурної тематики є культура та освіта. Українські медіа регулярно повідомляють про інтеграцію в європейський культурний простір: участь України в «Євробаченні» (її перемоги в 2016 та 2022 роках були подані як тріумф української культури в Європі) [52], проведення в Україні виставок європейського мистецтва, вступ українських музеїв чи театрів до європейських асоціацій. У сфері освіти широко

висвітлювалися перехід на європейські стандарти (Болонський процес), визнання українських дипломів, успіхи українських студентів за кордоном. Такі новини створюють фон, на якому Європейський Союз постає не тільки як політика чи економіка, а як культурний простір, до якого повертається Україна. Показовою була поява у лексиці ЗМІ виразу “повернення до спільного європейського дому”, який вживається і щодо політики, і щодо культури [53].

Націєтворчий ефект євроінтеграції проявляється і через протиставлення двох моделей життя – європейської та пострадянської. У медіа-дискусіях часто ставиться риторичне питання: яке життя є “нормальним” для українця – радянське чи європейське? Експерти підкреслюють, що українці дедалі більше орієнтуються на європейські уявлення про нормальність – гідний рівень життя, соціалізм, свободи. Тому інтеграція в ЄС сприймається як повернення до норми, відновлення природного статусу України як європейської держави. Цей ментально-культурний зсув особливо помітний серед молоді та освічених верств. Дослідження 2018р. показало, що респонденти з вищою освітою значно менш скептичні щодо ЄС, ніж з середньою – отже, зростання відкритості та поінформованості на пряму корелює з прийняттям європейських цінностей [53].

Звісно, соціокультурна інтеграція – процес довготривалий. Журналісти й експерти відзначають, що переконання та цінності змінюються повільно і важко. Потрібна кропітка просвітницька робота, аби подолати успадковані стереотипи. Українські ЗМІ виконують цю функцію, поступово формуючи нові орієнтири. Приміром, приділяється увага тому, що вступ до ЄС не загрожує національному суверенітету – на відміну від міфів про “диктат Брюсселя”, медіа пояснюють, що членство дозволяє зберігати національну ідентичність і водночас користуватися спільними благами. Наголошується, що країни ЄС не втрачають суверенітету, вступаючи до Союзу, – навпаки, посилюють свої можливості. Такі роз’яснення важливі для розвіяння страхів старшого покоління [54].

Помітним чинником соціокультурного зближення з Європою стали міграційні процеси. Мільйони українців після 2014 року виїжджали на заробітки чи навчання до країн ЄС, а після 2022-го – вимушено евакуювалися від війни. Українські медіа часто публікують історії трудових мігрантів, заробітчани у Польщі, Італії, Чехії: з одного боку, вони висвітлюють проблеми (важка праця, розлука з родиною – що інколи називають “відпливом робочої сили”), а з іншого – показують, як українці інтегруються в європейські суспільства, вчать мову, відкривають бізнес за кордоном. Повернення багатьох мігрантів додому з новим досвідом теж потрапляє в поле зору ЗМІ – як чинник “зворотного впливу” Європи на українське життя. Наприклад, неодноразово описувалися випадки, коли заробітчани, повернувшись, відкривали у своєму місті кафе чи ферму за європейськими стандартами сервісу чи екологічності, перейнявши культуру підприємництва. Такі сюжети формують позитивний образ культурного обміну між Україною та ЄС [55].

Війна 2022 року, хоч і принесла трагедії, парадоксально прискорила соціокультурну інтеграцію. Європейські суспільства проявили безпрецедентну солідарність з українцями – і українські медіа це постійно підкреслюють. Розповіді про те, як прості поляки, словаки, німці приймали українських біженців у свої домівки, стали невід’ємною частиною інформаційного ландшафту. В Україні це сприймається як прояв справжніх європейських цінностей – гуманізму, єдності. Це суттєво посилює емоційно-культурний зв’язок України з Європою в очах громадськості. Одночасно зникла колишня ментальна прірва між Сходом і Заходом України щодо ставлення до ЄС: у всіх регіонах частка тих, хто підтримує інтеграцію, сьогодні переважає (навіть на Півдні і Сході, де раніше був скепсис, зараз близько 70-80% “за” ЄС). Це є результатом і суспільних змін, і інформаційної політики – адже медіа цілеспрямовано транслують меседж про єдність українського народу у прагненні жити за європейськими стандартами свободи і гідності [47].

Одним із проявів соціокультурної євроінтеграції є трансформація державної соціальної політики за європейськими лекалами. В ЗМІ дедалі частіше з'являються матеріали про те, що Україна має перейняти європейський досвід у сферах охорони здоров'я, освіти, соціального забезпечення. Експерти зазначають, що формування нової моделі соціальної політики, сумісної з принципами ЄС, – необхідна складова інтеграції. Від українського уряду очікують підвищення соціальних стандартів до європейського рівня, і журналісти уважно відстежують кроки в цьому напрямі. Приміром, обговорюється наближення рівня пенсій та соціальних виплат до європейських, впровадження страхової медицини, реформування системи соцзахисту ветеранів за зразком країн НАТО тощо. Усе це – складові “європейського життя”, про нормальність якого згадувалося вище [56, 57]. Таким чином, соціокультурний вимір євроінтеграції пронизує багато тем: від світогляду і ідентичності до конкретних соціальних реформ і повсякденних практик.

Загалом український інформаційний простір дедалі повніше відображає факт, що євроінтеграція – це не лише зовнішня політика, а комплексний внутрішній процес трансформації суспільства. Мас-медіа, аналітичні центри, освітні кампанії працюють на те, щоб наблизити розуміння євроінтеграції до пересічного громадянина, показати її зв'язок з його власним добробутом і цінностями. Як влучно зазначалося на одному з медіафорумів: “євроінтеграція – це не про Брюссель, це про якість життя у вашому містечку”. Саме таке уявлення наразі формується – і це є важливою передумовою успіху інтеграції, адже свідоме суспільство легше адаптується до змін. Відтак соціально-культурний вимір, хоча менш помітний у новинних зведеннях, фактично є серцем європейського вибору України, і медіа відіграють у цьому процесі роль містка між абстрактними євроструктурами та живим досвідом людей.

2.4. Порівняльний аналіз висвітлення різних вимірів євроінтеграції України у провідних українських ЗМК

Розглянувши окремо політичний, економічний та соціокультурний аспекти європейської інтеграції у вітчизняному медіадискурсі, доцільно співставити особливості їх висвітлення та виявити акценти і пріоритети провідних українських ЗМК (засобів масової комунікації). Комплексний погляд показує, що різні виміри євроінтеграції відображаються не однаково: кожен має свою специфіку подачі, частотність появи в медіа та тональність обговорення.

Традиційні новинні медіа – загальнонаціональні телеканали, інформаційні агентства, щоденні газети – історично приділяють найбільше уваги політичним аспектам євроінтеграції. Це пояснюється самим характером новин: офіційні зустрічі, заяви лідерів, дипломатичні події дають інформаційні приводи, якими живляться новинні стрічки. Відповідно, політичний вимір (переговори про членство, виконання “домашнього завдання” урядом, геополітичне протистояння з РФ) отримує пріоритетне висвітлення у провідних ЗМІ. Для прикладу, телеканал “1+1” чи “Україна” в щоденних випусках новин майже напевно висвітлять події на кшталт саміту Україна-ЄС або візиту голови Єврокомісії до Києва як головну тему дня. Натомість економічні чи соціальні сюжети часто йдуть “другим планом” або в спеціальних рубриках. Таким чином, у загальнонаціональному ефірі євроінтеграція здебільшого постає як політичний процес – боротьба за реформи, дипломатія, війна і мир. Соціологічні опитування підтверджують, що населення найкраще поінформоване саме про політичні атрибути інтеграції (статус кандидата, вимоги ЄС до реформ), але значно менше знає про практичні деталі впровадження угод. Це свідчить про певний інформаційний дисбаланс [30].

Економічний вимір у медіа часто подається через аналітичний жанр і в профільних виданнях. Бізнес-видання (наприклад, журнали “НВ Бізнес”, “Forbes Україна” чи сайт “Економічна правда”) систематично висвітлюють

економічні нюанси євроінтеграції – торгівельні статистики, інвестиційний клімат, галузеві квоти, зміни в законодавстві для бізнесу. Втім, на телебаченні та масових онлайн-платформах економічні сюжети з'являються рідше і часто прив'язуються до конкретних інформаційних подій (наприклад, підписання кредитної угоди з ЄС, відкриття нового безмитного квотного року для аграріїв). У порівнянні з політичними новинами, економічні теми потребують глибшого пояснення, тому нерідко залишаються в тіні або винесені в окремі тематичні програми. Важливо, що тональність економічного дискурсу була більш варіативною: якщо політичний наратив після 2014 року майже однотайно проєвропейський, то в економічних питаннях медіа довше зберігали критичність, побоювання. Як згадувалось, ЗМІ активно обговорювали ризики для промисловості, навіть перебільшуючи негатив (приклад – ажітаж навколо кризи в Греції, поданий як доказ “поганого життя” в ЄС). Лише згодом баланс змістився до висвітлення переваг. У провідних медіа зараз економічні вигоди від ЄС переважно стверджуються, а не заперечуються – зростання експорту, спільні проекти, допомога озвучуються у позитивному ключі. Проте економічний вимір менше персоніфікований: якщо політичний часто в центрі уваги має персон (президент, прем'єр, єврокомісари), то економічний – цифри, компанії, тенденції. Це робить його дещо абстрактним для пересічного глядача. Відтак популяризація євроінтеграції через економіку вимагала нового підходу – і ми бачимо його реалізацію: медіа почали розповідати людські історії успіху (підприємці, студенти, інженери, що досягли успіху завдяки ЄС). Така подача “олюднює” економічну інтеграцію і зближує її з соціальним виміром [30].

Соціально-культурні аспекти в традиційних ЗМІ довгий час залишалися недостатньо репрезентованими. Їх підхопили радше нетрадиційні медіа та нові платформи. Приміром, тему цінностей, освіти, культурного обміну жваво обговорюють на форумах, у Facebook-спільнотах, на сайтах громадських організацій. Провідні телеканали чи газети звертаються до неї епізодично – переважно в контексті великих подій (безвіз, перемоги на Євробаченні,

скандали з правами меншин тощо). Таким чином, інформаційний мейнстрім у 2010-х був перевантажений політикою, тоді як соціокультурний контент формувався у нішевих сегментах. Проте поступово ця ситуація змінюється. Одним із показників є поява окремих програм і колонок, присвячених життя українців у Європі, європейським практикам у повсякденні. Наприклад, на Суспільному телебаченні у 2019-2021 рр. виходив цикл “Європейський експрес”, де журналісти подорожували по країнах ЄС і показували звичайне життя європейців, порівнюючи з українськими реаліями. Такі проекти мали на меті підвищити обізнаність громадян і зруйнувати стереотипи. У пресі з’явилися статті, що пояснюють: “євроінтеграція – це не лише політика, а реформи, які стосуються кожного”. Цитата з медіаматеріалу: “Ми намагаємося пояснити суспільству, що євроінтеграція – це не політична річ, а дуже практична, це реформи, які стосуються кожного з нас” [30]. Цей підхід відображає поступове зміщення акцентів: провідні медіа усвідомили необхідність розширити рамки дискурсу і приділити увагу повсякденним ефектам інтеграції.

Порівняння між типами медіа. Слід відзначити різницю у висвітленні євроінтеграції традиційними ЗМІ (ТБ, радіо, друковані видання) та цифровими платформами. Традиційні медіа більш уніфіковані в тональності – після 2014 року практично всі великі телеканали і газети зайняли проєвропейську позицію, різниця полягала лише у мірах критичності до деталей процесу. Натомість у соціальних мережах і на деяких інтернет-ресурсах довший час зберігався плюралізм думок, зокрема скептичні голоси. Наприклад, на форумах могли лунати нарікання на “євроінтеграцію лише на словах” або сумніви, чи варто вступати в ЄС, – ті меседжі, які з ефіру майже зникли. Влада та провідні ЗМІ фактично сформували єдиний фронт підтримки курсу, що є позитивним для мобілізації суспільства, але водночас породжує виклик: як забезпечити критичний супровід цього курсу, щоб інтеграція не залишалася декларативною. Тут важлива роль саме експертних майданчиків, аналітичних статей. Вони часто виконують функцію “конструктивної критики”: вказують

на невиконані обіцянки, відставання у реформах, застерігають від самозаспокоєння на шляху до ЄС. Такі матеріали публікують, зокрема, незалежні інтернет-видання (Українська правда, Дзеркало тижня, Новое время) та спеціалізовані журнали. Вони спираються на дані досліджень і висновки експертів. Приміром, регулярно цитуються рейтинги та індекси, що відображають прогрес України – Індекс євроінтеграції від НІСД, опитування Центру Разумкова про зовнішньополітичні орієнтації громадян тощо [30]. Наявність таких посилань додає ваги журналістським матеріалам і дозволяє порівнювати, чи справджуються очікування суспільства.

Порівняльний аспект “традиційні vs нові медіа” проявився також у охопленні аудиторій. Традиційні медіа, орієнтовані на широку аудиторію, спочатку уникали перевантажувати новини складними деталями про ЄС – відповідно, політичні гасла переважали над роз’ясненнями. Натомість нові медіа, зорієнтовані на активну частину суспільства, змогли запропонувати глибший контент (формат довгих інтерв’ю, лонгвідів, подкастів про ЄС). Наприклад, з’явилися україномовні Telegram-канали, що аналізують європейські політики і їхнє значення для України, блоги експертів на платформах “Liga.net” чи “Євроінтеграційний портал”. Ця диференціація дозволила задовольнити інтерес різних сегментів суспільства: від базової інформації у вечірніх новинах – до поглибленої аналітики для зацікавлених громадян.

Різниця між провідними ЗМІ. Якщо порівнювати конкретні провідні українські медіа, можна умовно виокремити кілька підходів:

- Універсальні національні телеканали (Інтер, 1+1, Суспільне) – подають євроінтеграцію переважно в політико-емоційному ключі, як частину новин про війну, дипломатію, перемоги України на міжнародній арені. Тут більше пафосу, менше конкретики. Водночас Суспільне намагається давати й освітні блоки про ЄС.

- Ділові та аналітичні ЗМІ (Економічна правда, Дзеркало тижня, НВ) – розглядають інтеграцію як процес виконання зобов’язань, критично оцінюють темпи реформ, наводять дані й думки експертів. Наприклад, “Дзеркало тижня” може опублікувати статтю з аналізом кожної із семи рекомендацій Єврокомісії для України та що зроблено/не зроблено – це глибина, якої не побачиш на ТБ.
- Інтернет-видання з євроінтеграції (“Європейська правда”, портал “Євроінтеграція” при уряді) – присвячені цілком цій темі. Вони часто виконують роль першоджерела новин про ЄС, які потім передруковують інші. Їхній стиль досить нейтральний, інформаційно-аналітичний, без зайвої емоційності, що відповідає академічному підходу до теми.
- Регіональні медіа. Цікавим є порівняння, як тема ЄС представлена на регіональному рівні. Дослідження медіаконтенту в різних областях показують, що у західних регіонах (Львів, Ужгород) місцева преса приділяла більше уваги культурним зв’язкам з Європою, історичним сюжетам (наприклад, європейська спадщина міст, співпраця з містами-побратимами в ЄС). У східних та південних регіонах до 2022 р. менше писали про ЄС, а більше про локальні проблеми; втім, після 2022 тональність усюди зрівнялася – про Європу пишуть з надією і як про союзника.

Спільні риси й відмінності висвітлення вимірів. Загалом, політичний вимір висвітлюється найбільш оперативно і одноголосно (є консенсус про стратегічну мету). Економічний вимір – більш аналітично і варіативно (є місце і для успіхів, і для критики, розмаїття думок експертів). Соціокультурний вимір – більш довгостроково і малопомітно, проте пронизує багато сюжетів опосередковано. У провідних ЗМК зараз поступово відбувається інтеграція цих вимірів: наприклад, політичні новини дедалі частіше супроводжуються поясненнями економічних наслідків та соціального значення. Експерти

наголошують на важливості саме такого комплексного підходу: аби медіа не аналізували вузько кожне рішення, а показували ширший контекст – що означатиме те чи інше рішення ЄС для країни загалом, для її іміджу. Відзначається потреба більш тісного зв'язку між висвітленням реформ і висвітленням інтеграції, адже раніше ці теми могли розділятися різними редакторами (одні пишуть про внутрішні реформи, інші – про євроінтеграцію як зовнішню політику). Нині ж провідні медіа усвідомлюють, що ці процеси нерозривні.

Таким чином, порівняльний аналіз показує, що український медіапростір в цілому адаптувався до багатовимірного висвітлення євроінтеграції, хоча акценти історично були зміщені в бік політики. Постмайданний і воєнний період сприяв утвердженню проєвропейського консенсусу у ЗМІ, але водночас висвітлення стало більш зрілим: від простих гасел і емоцій – до конкретики і практичних аспектів. Провідні ЗМК дедалі частіше балансують матеріали так, щоб читач/глядач бачив повну картину: і дипломатичну боротьбу, і економічні вигоди чи виклики, і зміни у повсякденному житті, що йдуть разом з рухом до ЄС. Наприклад, у рамках одного випуску новин нині нерідко можна почути сюжет про переговори щодо вступу (політика), за ним – про нові інвестиції ЄС у школу чи лікарню (соціум), а потім – про успіх українського стартапу в Європі (економіка). Така багатогранна подача свідчить про еволюцію української журналістики у напрямі більш комплексного розуміння євроінтеграції.

Порівняльний аналіз висвітлення трьох ключових вимірів євроінтеграції – політичного, економічного та соціально-культурного – чітко засвідчив існування значного дисбалансу медійної уваги. Переважна більшість публікацій у загальнонаціональних ЗМК, особливо після 2022 року, була зосереджена на політичному вимірі [2.1]. Цей вимір найчастіше висвітлюється через призму геополітичної боротьби, безпекової акторності [13] та емоційних, конфліктних тем (боротьба з корупцією, дипломатичні перемоги). Такий акцент є цілком зрозумілим та виправданим в умовах повномасштабної

війни, оскільки він задовольняє нагальну суспільну потребу в консолідації та відчутті захищеності.

Водночас, економічний вимір [2.2], хоча й присутній, часто висвітлюється лише двома крайніми полюсами: або як ідеалізований успіх (статистика експорту до ЄС [11]), або як гострий конфлікт (торговельні суперечки з сусідами). Менш привабливими для широкої публіки виявилися складні, але критично важливі теми регуляторної гармонізації та впровадження технічних стандартів Угоди про асоціацію [3]. Ця «технічна тінь» інтеграції рідко виходить за межі спеціалізованих видань [9].

Найменшу, але при цьому найбільш позитивну і стабільну увагу медіа приділяють соціально-культурному виміру [2.3]. Новини про безвізовий режим, освітні програми та культурний обмін, як правило, подаються з високою тональністю схвалення, сприяючи формуванню європейської ідентичності. Проте, порівняно з політичними скандалами чи економічними суперечками, ці теми займають мінімальний простір. Отже, медійне відображення євроінтеграції України характеризується «політичною домінантою», де інформаційний шум навколо термінів та символів затінює системну, рутинну роботу, необхідну для функціональної інтеграції [7].

У підсумку, інформаційне відображення євроінтеграції в Україні стало відображенням самого процесу інтеграції: складним, багаторівневим, але поступально прогресуючим. Мас-медіа відіграють роль як літописця, так і рушія цього процесу – формуючи суспільну підтримку і водночас здійснюючи громадський контроль. Критично важливо, що українські ЗМК зберігають прагнення до об'єктивності й не перетворюють євроінтеграцію лише на пропагандистський символ. Натомість, намагаються показати її різні грані, порівнювати досвід інших країн, висвітлювати думки експертів. Як результат, суспільство більш підготовлене до викликів і очікувань, пов'язаних з членством у ЄС. Порівняльний аналіз демонструє, що всі три виміри – політичний, економічний, соціокультурний – присутні в українському медіадискурсі, хоча з різною інтенсивністю. Їх збалансування і

взаємодоповнення в інформаційному просторі є запорукою того, що громадська думка про євроінтеграцію залишатиметься усвідомленою, стійкою та єдиною – що надзвичайно важливо напередодні практичних кроків до вступу України в Європейський Союз.

Висновки до розділу 2

Отже, емпіричний аналіз медійної репрезентації євроінтеграції, проведений у Розділі 2, дозволяє констатувати, що український інформаційний простір формує селективну та політично домінантну картину процесу, що значною мірою залежить від поточної геополітичної кон'юнктури. Найбільша увага ЗМІ, особливо після початку повномасштабної агресії, зосереджена на політичному вимірі, який набув чіткого безпекового та геополітичного фрейму. Новини про європейський курс переважно подаються через призму боротьби, символічних перемог (як-от статус кандидата) та гострих внутрішніх конфліктів, зокрема навколо реформ судочинства та антикорупційної інфраструктури. Така висока концентрація на політиці сприяє суспільній консолідації та підтримці курсу, проте водночас призводить до фрагментації розуміння суті інтеграції, адже рутинна, але критично важлива робота із системної гармонізації законодавства залишається на периферії уваги.

Висвітлення економічного виміру характеризується суттєвою дуальністю. Медіа акцентують на безумовних стратегічних перевагах, таких як зростання частки ЄС в експорті, підтримуючи таким чином наратив про економічне «притяжіння до Європи». Проте цей оптимізм регулярно врівноважується гострою критикою торговельних суперечок та проблем, пов'язаних із повільною імплементацією технічних стандартів. Натомість, соціально-культурний вимір висвітлюється найменш інтенсивно, хоча й має стабільно позитивну тональність. Таким чином, медіапростір демонструє явну «політичну домінанту», де символічні та кризові аспекти переважають над

системними та технічними, що створює важливу базу для порівняння з експертними оцінками.

РОЗДІЛ 3. ЕКСПЕРТНІ ОЦІНКИ ЩОДО ВИМІРІВ ТА ПЕРСПЕКТИВ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ

3.1. Аналіз експертних оцінок політичних аспектів євроінтеграції України

Європейська інтеграція України є передусім політичним процесом, що передбачає суттєві трансформації державних інституцій, системи врядування та правового середовища. Експерти одностайно наголошують, що вступ України до ЄС можливий лише за умови поглиблення демократичних реформ, зміцнення верховенства права та подолання корупції. В українському суспільстві вже сформовано стратегічний консенсус щодо євроінтеграції як пріоритетного курсу розвитку, закріпленого навіть конституційно. Водночас фахівці відзначають, що реалізація цього курсу ставить перед країною складні політичні завдання, особливо в умовах війни.

Внутрішні виклики та реформи. На думку експертного середовища, головні перепони на шляху до ЄС мають внутрішньополітичний характер. Згідно з нещодавнім опитуванням, 80,2% фахівців вважають, що найбільше євроінтеграції України перешкоджають саме внутрішні проблеми – недостатній темп реформ, незадовільна боротьба з корупцією тощо [58]. Така оцінка відображає розуміння того, що українська політична система потребує подальшого вдосконалення для відповідності копенгагенським критеріям. Зокрема, йдеться про забезпечення стабільності демократичних інституцій, дієву судову систему та гарантування прав людини і меншин. Експертні аналізи наголошують, що українська влада в умовах війни продовжує впроваджувати проєвропейські реформи, адаптуючи законодавство до норм ЄС та виконуючи положення Угоди про асоціацію. Більшість опитаних експертів (близько 84%) позитивно або скоріше позитивно оцінюють політику уряду в сфері євроінтеграції, вказуючи на зусилля офіційного Києва попри воєнні обставини [58]. Це свідчить про наявність політичної волі до реформ.

Водночас експерти застерігають, що темпи і глибина змін лишаються недостатніми.

Найскладнішими політичними завданнями на шляху до членства в ЄС фахівці називають реформу судової влади та сектору юстиції, зміцнення верховенства права, а також реформу державного управління [59]. Ці сфери становлять основу політичного критерію вступу, і стан їхнього реформування багато в чому визначає успіх переговорного процесу. Показово, що в рейтингу проблем експерти поставили слабкість євроінтеграційної політики уряду на одне з останніх місць (лише 3,5%), тоді як ключові претензії стосуються саме якості державного управління та антикорупційної політики [58]. Таким чином, наголос робиться не на відсутності політичної волі як такої, а на необхідності більш ефективної реалізації заявленого курсу через інституційні перетворення.

Виконання критеріїв та позиція ЄС. Європейська комісія, оцінюючи прогрес України, в листопаді 2023 р. визнала повністю виконаними 4 із 7 критеріїв, висунутих при наданні статусу кандидата [59]. Зокрема, Україна успішно впровадила прозору процедуру добору суддів Конституційного Суду, перезавантажила органи суддівського врядування (ВРП та ВККС), привела законодавство у сфері протидії відмиванню коштів у відповідність до стандартів FATF, а також здійснила реформу медіа-сектору у гармонізації з правом ЄС. Натомість три критерії ще потребують прогресу: це посилення боротьби з корупцією, обмеження впливу олігархів та реформа законодавства щодо національних меншин. Єврокомісія надала рекомендації для подальших дій, зокрема призначити постійних керівників антикорупційних органів, ухвалити закон про лобізм (для імплементації антиолігархічної політики) та доопрацювати мовно-освітнє законодавство з урахуванням рекомендацій Венеційської комісії щодо прав меншин [59]. Отже, саме політична воля довести розпочаті реформи до кінця визначатиме готовність України перейти від статусу кандидата до безпосередніх переговорів про вступ.

Експерти акцентують, що реформаторські зусилля української влади мають критично оцінюватися не лише всередині країни, а й зовнішніми партнерами. Фінальне рішення про початок переговорів залежить від одностайної згоди всіх держав-членів ЄС, і деякі столиці Європи уважно стежать за прогресом українських реформ. Наприклад, оглядачі Європейської правди зазначали напередодні саміту 2023 року, що попри загалом позитивні сигнали Єврокомісії, ситуація залишається складною: Верховна Рада відтерміновує виконання однієї з ключових рекомендацій ЄС, через що низка країн може загальмувати рішення про переговори [60]. Цей сигнал з медіа-середовища збігається з експертними оцінками про вирішальність внутрішніх політичних чинників. Іншими словами, для успішного просування до членства українській політичній системі потрібно довести свою спроможність генерувати стійкі результати реформ.

Вплив війни на політичний вимір інтеграції. Російська агресія проти України одночасно ускладнила і прискорила політичну інтеграцію з Європою. З одного боку, війна відволікає колосальні ресурси та увагу держави, які інакше могли б бути спрямовані на реформи prismua.org. Окуповані території і безпекові виклики об'єктивно унеможливають повноцінне виконання всіх європейських вимог негайно. З іншого боку, сама екзистенційна загроза з боку Росії консолідувала Україну навколо європейського курсу, усунувши колишні коливання частини еліт між Сходом і Заходом. Експерти відзначають, що після 2014 року зовнішньополітичний вектор України набув стратегічної послідовності та однозначності: євроінтеграція стала «чітким та єдиним вибором України». Якщо до Революції Гідності українська влада часто маневрувала між ЄС та Росією, то від 2014 року багатовекторність змінилася на проєвропейську однозначність. Війна 2022 року завершила цю еволюцію – сьогодні європейська та євроатлантична інтеграція закріплені як безальтернативний стратегічний курс, підтримуваний і владою, і більшістю суспільства [61].

У такій ситуації спостерігається унікальний феномен: попри воєнний стан, Україна підвищує свою суб'єктність (акторність) у відносинах з ЄС. Дослідження Ради зовнішньої політики "Українська призма" засвідчило, що з початком повномасштабної війни Україна стала набагато наполегливішою у своїх очікуваннях від ЄС та активнішою у відстоюванні національних інтересів. Європейська інтеграція набуває не лише зовнішньополітичного, а й безпекового виміру. Зокрема, 94,2% опитаних експертів погоджуються, що євроінтеграція сприяє протидії російській агресії. Рух до ЄС розглядається як чинник збереження незалежності, суверенітету та територіальної цілісності України, адже зближує державу з колективними механізмами безпеки та підтримки. Процес вступу передбачає імплементацію масштабного пакету реформ, що модернізує систему врядування, зміцнює демократію і національну єдність, тим самим підвищуючи стійкість країни перед зовнішньою загрозою [58]. Українські експерти навіть припускають, що успіхи України на полі бою можуть позитивно вплинути на ставлення ЄС, подекуди переваживши формальні вимоги: «коли Україна продемонструє успіхи у війні, це збільшить її вагу в ЄС, затьмаривши питання про верховенство права». Хоча такий погляд є дискусійним, він підкреслює, наскільки тісно в нинішніх умовах політичний і безпековий виміри інтеграції переплетені.

Роль експертів і суспільства. Політичний дискурс щодо євроінтеграції в Україні формується за активної участі експертної спільноти та громадянського суспільства. Неурядові аналітичні центри і фахівці залучені до моніторингу виконання єврокритеріїв та вироблення рекомендацій для влади. Значною мірою саме тиск експертів та громадськості сприяв тому, що виконання «критеріїв кандидата» тепер розглядається Євросоюзом як передумова початку переговорів, а не просто формальність. Українські медіа також відіграють роль у контролі за реформами, висвітлюючи як досягнення, так і провали. Вітчизняні ЗМІ нерідко критикують парламент чи уряд за затримки у прийнятті «євроінтеграційних» законопроектів, посиляючись на оцінки

експертів. Так формується суспільний запит на продовження політичних змін [60].

Окремо варто згадати про комунікаційний аспект. Спецпроект "Виклики євроінтеграції" відзначає, що до вступу в ЄС Україна має підійти із сильною інституційною спроможністю на всіх рівнях – від центральної влади до місцевого самоврядування. Підготовка державного апарату, навчання чиновників працювати за європейськими правилами, координація між урядом, парламентом та громадами – усе це політичні завдання, які потрібно вирішувати вже зараз. Експерти наголошують: недостатньо лише політичної декларації про європейський курс, необхідна «масштабна підготовча робота на всіх рівнях державного управління, економіки, громадянського суспільства та бізнесу» [62]. Така всеосяжна мобілізація зусиль суспільства покликана мінімізувати ризики і використати можливості, які надає євроінтеграція.

Експертна спільнота послідовно підкреслює, що політичний вимір євроінтеграції вимагає фокусу на якості інституцій, а не лише на швидкості законодавчого процесу. Аналітики наголошують, що ключовий виклик криється у забезпеченні незалежності та стійкості реформованих органів, особливо антикорупційної інфраструктури та судової гілки влади. Фахівці Центру демократії та верховенства права (CEDEM) [14] та інших профільних інституцій регулярно вказують на необхідність не лише ухвалення законів, але й усунення політичних ризиків та зменшення впливу олігархічних груп на роботу державних інститутів. На відміну від медійного дискурсу, який часто зосереджується на персонах та скандалах, експерти [16] оперують категоріями системної стійкості та незворотності змін, що є критично важливими для дотримання Копенгагенських критеріїв [4].

Окремо експерти виділяють проблему децентралізації та реформи державного управління, розглядаючи їх як фундаментальну передумову для успішної інтеграції. У цьому контексті, євроінтеграція розглядається як інструмент модернізації всієї системи влади, що дозволяє запровадити європейські практики ефективності, прозорості та підзвітності. Експертні

оцінки також активно обговорюють «акторність України» на міжнародній арені [13], особливо в умовах воєнного часу. Фахівці зазначають, що здатність Києва ефективно мобілізувати міжнародну підтримку та лобіювати свої інтереси у столицях ЄС є частиною політичного виміру інтеграції. Вони прогнозують, що подальший прогрес буде прямо залежати від збереження внутрішнього консенсусу щодо реформ та зміцнення довіри з боку Брюсселя, що вимагає бездоганного виконання всіх узятих на себе зобов'язань.

Політичний вимір євроінтеграції України, за оцінками експертів, є визначальним і найбільш комплексним. Від успіху політичних реформ – очищення та зміцнення інституцій, утвердження верховенства права, подолання корупції – залежить поступ країни до членства в ЄС. На даний момент Україна досягла помітного прогресу в адаптації свого законодавства і практик до європейських стандартів, що відзначають і самі європейські інституції. Водночас низка критичних завдань лишається незавершеною, і внутрішньополітичні фактори розглядаються як головний ризик інтеграційного процесу. Російська агресія, попри деструктивний вплив, прискорила євроінтеграційну консолідацію України та надала їй нового сенсу як питання національного виживання. Загалом експертні оцінки зводяться до того, що на політичному фронті євроінтеграції Україні необхідно продемонструвати максимальну внутрішню згуртованість, рішучість реформ та ефективне врядування – лише за цих умов геополітична мета членства в ЄС стане досяжною перспективою.

3.2. Експертне бачення економічних наслідків євроінтеграції для України

Економічний вимір євроінтеграції охоплює широке коло питань: від доступу до єдиного ринку та перетворення торговельних потоків – до структурних реформ, інвестиційного клімату та соціально-економічних стандартів. Експерти розглядають економічні наслідки вступу України до ЄС крізь призму як можливостей, так і викликів. У цілому аналітики

погоджуються, що інтеграція до внутрішнього ринку Євросоюзу створить потужний імпульс для зростання української економіки в довгостроковій перспективі, водночас вимагаючи від неї підвищення конкурентоспроможності та адаптації до європейських правил.

Торгівля та інвестиції: доступ до єдиного ринку. Вступ до ЄС забезпечує країні-члену доступ до єдиного економічного простору Союзу без тарифних та нетарифних бар'єрів. Для України це означатиме повну реалізацію потенціалу режиму вільної торгівлі, частково вже досягнутого в рамках Поглибленої та всеохоплюючої зони вільної торгівлі (DCFTA) з 2016 року. Економісти відзначають, що Євросоюз вже тепер є головним торговельним партнером України: на країни ЄС припадає понад половина зовнішнього товарообігу, причому ця частка істотно зросла внаслідок переорієнтації експорту під час війни. Зокрема, за даними польського аналітичного центру, у 2023 році частка ЄС в українському експорті досягла 66%, тоді як в імпорті – 53% [63]. Фактично, економіка України вже інтегрована з європейською, і членство консолідує цю інтеграцію інституційно. Експертне середовище очікує, що усунення решти торговельних обмежень (квот, технічних бар'єрів) та приєднання до чотирьох свобод ЄС (вільного руху товарів, послуг, капіталів і робочої сили) сприятиме подальшому зростанню експорту й імпорту, припливу інвестицій та технологій. Центр демократії та верховенства права (CEDEM) наголошує: єдиний ринок ЄС дає країнам-новачкам значний імпульс для розвитку інфраструктури, модернізації промисловості та підвищення конкурентоспроможності економіки [64]. Відкриваються можливості для участі українського бізнесу в європейських ланцюгах доданої вартості, доступу до фінансових ресурсів ЄС, програм підтримки розвитку регіонів тощо.

Інтеграція також означає притік іноземних інвестицій, передусім з країн Євросоюзу. Вже нині ЄС є найбільшим інвестором в українську економіку, забезпечуючи близько третини загального інвестування. Європейські інвестиції приносять не лише капітал, а й сучасні технології та досвід

корпоративного управління, що стимулює впровадження в Україні високих стандартів якості продукції, бухгалтерського обліку, екологічних норм тощо. На думку експертів, повноправне членство в ЄС здатне значно підвищити інвестиційну привабливість України завдяки зниженню ризиків для інвесторів (юридичних, політичних), гарантіям захисту прав власності та прогнозованому регуляторному середовищу. Усе це створює передумови для економічного підйому.

Аналітичні моделі прогнозують відчутний приріст ВВП України в разі вступу до Євросоюзу. Згідно з дослідженням Польського інституту економіки (PIE), за оптимістичним сценарієм повна інтеграція України з ЄС може додати понад 26% зростання до ВВП країни у середньостроковій перспективі [65]. Досягнення такого ефекту можливе за умови реалізації активних реформ, швидкої модернізації промисловості та щорічної фінансової підтримки з боку ЄС на рівні ~11 млрд євро. Цей сценарій, названий «швидкою конвергенцією», передбачає входження України до європейських виробничо-збутових мереж і стабілізацію демографічної ситуації. У більш стриманому сценарії уповільненого зростання (часткові реформи, без масштабних структурних змін) потенціал приросту ВВП оцінено скромніше – близько 6,8% [64]. Таким чином, економічні вигоди від членства прямо залежать від глибини внутрішніх перетворень: чим ефективніше Україна впроваджуватиме євростандарти і наблизатиметься до економічної моделі ЄС, тим вагомішим буде позитивний ефект для зростання.

Модернізація та структурні зміни. Євроінтеграція вимагає від української економіки структурної перебудови на засадах ринкової конкуренції і високих стандартів. У процесі виконання умов Угоди про асоціацію вже зараз відбувається поступова модернізація ключових галузей. Наприклад, підприємства металургії, хімічної промисловості, машинобудування активно переходять на європейські технічні регламенти і стандарти виробництва. Український бізнес все більше орієнтується не лише на експорт сировини, а й на постачання конкурентоспроможної продукції з

високою доданою вартістю на європейський ринок. Експерти відзначають, що поглиблення співпраці з ЄС надає нові стимули для такого переходу – через вимоги до якості, екологічності, енергоефективності виробництва. У довгостроковому плані це має підвищити продуктивність української економіки та її спроможність інтегруватися у спільні виробничі процеси Європи.

Інтеграція також визначає пріоритетні сектори розвитку. Згідно з аналізом РІЕ, найбільші економічні вигоди у разі вступу до ЄС отримає низка галузей, зокрема легка (текстильна) промисловість, будівництво, роздрібна та оптова торгівля, а також ті сектори, що нині обмежені квотами в торгівлі з ЄС. Очікується значне розширення ринків збуту для українських товарів у цих сферах після зняття квотних обмежень. Раніше динаміка експорту до ЄС стримувалася квотами на продукцію аграрного сектору, сталі тощо; зі вступом країна зможе експортувати більше без обмежень, що стимулюватиме відповідні галузі нарощувати виробництво. Водночас агропромисловий комплекс України, який уже інтегрований з європейським ринком (Україна – важливий постачальник продовольства до ЄС), отримає стабільні правила гри та доступ до спільної аграрної політики ЄС. Економісти вказують, що українські виробники сільгосппродукції з часом виграють від участі у системі квот і субсидій ЄС, хоча перехідний період може бути складним.

Виклики та ризики для економіки. Попри беззаперечні переваги, експерти застерігають щодо низки викликів, які супроводжуватимуть економічну інтеграцію. По-перше, конкуренція на внутрішньому ринку України значно зросте. Національні виробники, особливо в чутливих галузях, зіткнуться з конкурентним тиском з боку європейських компаній. Світовий досвід показує, що менш ефективні підприємства можуть втратити частку ринку, якщо не модернізуються вчасно. Для України ризик втрати конкурентоспроможності окремих галузей є реальним викликом. У цьому контексті називаються, зокрема, сфери, де зараз існує державна підтримка чи захист (наприклад, вугільна промисловість, деякі сегменти

машинобудування). Їх доведеться реформувати, щоб витримати конкуренцію за єдиними правилами ЄС.

По-друге, інтеграція потребує значних витрат на адаптацію – від оновлення виробничих фондів до приведення нормативної бази у відповідність до acquis ЄС. Впровадження європейських екологічних норм, стандартів безпеки харчових продуктів, санітарних та фітосанітарних правил вимагатиме інвестицій як від держави, так і від бізнесу. Нагальне завдання – посилення інституційної спроможності реалізовувати євроінтеграційні проєкти. Експерти відзначають проблему браку кваліфікованих кадрів – проєктних менеджерів і аналітиків у сфері євроінтеграції, що може гальмувати виконання економічних зобов'язань. Необхідно готувати фахівців і нарощувати спроможність органів влади для ефективного освоєння структурних фондів ЄС після вступу тощо [66].

По-третє, можливі соціально-економічні ризики перехідного періоду. Деякі товари та послуги можуть зрости в ціні через уніфікацію з рівнем ЄС, що тимчасово вдарить по споживачах. Разом з тим очікується, що підвищення конкуренції і доступ до ширшого ринку згодом врівноважать ціни за рахунок ефекту масштабу. Інший аспект – ринок праці. З одного боку, відкриття кордонів для працевлаштування розширить можливості українців працювати за кордоном. З іншого боку, існує загроза відтоку робочої сили (особливо висококваліфікованої) до багатших країн ЄС, що може створити дефіцит кадрів у певних секторах в Україні. Цей вплив потрібно компенсувати підвищенням продуктивності та поступовим зростанням рівня оплати праці всередині країни. Експерти згадують і про інші можливі негативні ефекти: наприклад, використання українських працівників суто як дешевої робочої сили за кордоном або посилення нелегальної міграції. Однак ці явища значною мірою вже присутні нині, і повноцінне членство якраз створить умови для їх правового врегулювання (через спільні політики ЄС щодо ринку праці, соціального захисту, міграції тощо).

Варто зауважити, що економічна інтеграція відбувається на фоні складної ситуації, спричиненої війною. Повномасштабна агресія РФ завдала колосального удару по українській економіці: падіння ВВП, руйнування інфраструктури, втрата виробничих потужностей на окупованих територіях. Проте водночас війна прискорила переорієнтацію економічних зв'язків на Захід. Як зазначають оглядачі, Україна практично припинила торгівлю з країною-агресором і мінімізувала залежність від ринків СНД. Це звузило альтернативи: виживання економіки тепер цілком пов'язане з поглибленням відносин із ЄС та іншими партнерами вільного світу. Тому євроінтеграція стала ще більш безальтернативною стратегією відновлення і розвитку. Більше того, післявоєнне відновлення України напряду прив'язується експертами до європейських стандартів. Ініціативні аналітичні центри заявляють, що «європейська інтеграція має стати основою післявоєнного відновлення України», забезпечивши притік інвестицій і технологій для відбудови інфраструктури та економіки [67].

Соціально-економічні стандарти та якість життя. Економічні наслідки євроінтеграції тісно пов'язані з соціальним виміром – рівнем життя населення, умовами праці, соціальним захистом. Експерти підкреслюють, що інтеграція до ЄС сприятиме зростанню добробуту українських громадян у середньо- та довгостроковій перспективі. По-перше, через прискорене економічне зростання підвищаться доходи та зайнятість. За даними соціологічних досліджень, українці очікують від євроінтеграції передусім підвищення якості життя і зростання зарплат, а також зниження безробіття та появи нових робочих місць. Ці сподівання мають підґрунтя: розширення ринку та інвестицій дійсно створить нові можливості для бізнесу і працівників. По-друге, членство в ЄС означає запровадження вищих соціальних стандартів. Як відзначає CEDEM, країни-члени отримують можливість покращувати стандарти в галузі екології, безпеки споживачів, умов праці тощо [64]. Україна, інтегруючись, матиме імплементувати норми ЄС щодо трудового законодавства, охорони здоров'я і праці, гендерної рівності, соціального

забезпечення. Усе це сприятиме поступовому вирівнюванню умов праці та рівня соцзахисту з європейськими. По-третє, очікується покращення ділового клімату та зменшення корупції в економіці завдяки прозорим правилам і нагляду з боку європейських інституцій. Вищий рівень правовладдя і захисту підприємців стимулюватиме розвиток малого і середнього бізнесу, що важливо для зайнятості і доходів населення.

Звичайно, перехід до нових стандартів може супроводжуватися тимчасовими труднощами. Наприклад, посилення екологічних вимог може призвести до закриття екологічно брудних виробництв або подорожчання комунальних послуг через необхідність модернізації енергетики. Однак експерти наголошують, що фонди згуртованості ЄС та інші фінансові інструменти допомоги покликані згладити ці диспропорції для нових членів. Україні, ймовірно, будуть доступні значні кошти структурних фондів на розвиток регіонів, інфраструктури, підвищення енергоефективності – це частина економічних дивідендів інтеграції. Додатково, досвід країн Центрально-Східної Європи свідчить, що після вступу до ЄС відбувається значне зменшення корупційних практик у бізнес-середовищі та держуправлінні, що позитивно впливає на економічну віддачу.

Експертне бачення економічних наслідків євроінтеграції України загалом оптимістичне. Повноцінне членство в ЄС розглядається як потужний каталізатор економічного зростання, структурної модернізації та підвищення якості життя населення. Отримавши доступ до єдиного ринку, Україна зможе значно збільшити обсяги торгівлі та інвестицій, що матиме мультиплікативний ефект для всієї економіки. Разом з тим аналітики звертають увагу на необхідність належної підготовки до цього етапу: підвищення конкурентоспроможності вітчизняних підприємств, захист вразливих галузей у перехідний період, формування інституційних спроможностей для ефективного використання переваг інтеграції. Війна внесла корективи в економічний ландшафт, проте водночас ще тісніше прив'язала українську економіку до Європи, фактично зробивши

євроінтеграцію єдиною реалістичною моделлю розвитку. Експерти наголошують, що економічний успіх інтеграції залежатиме від продовження внутрішніх реформ – безпосередньо економічних (ринкових, антимонопольних тощо) і суміжних політичних (верховенство права, антикорупція). Загальний висновок: економічні вигоди від вступу до ЄС є значними, але здобути їх Україна зможе лише ціною наполегливої роботи над домашніми завданнями і тимчасового подолання адаптаційних труднощів.

3.3. Оцінка експертами соціально-культурних змін в Україні в контексті євроінтеграції

Соціально-культурний вимір євроінтеграції охоплює зміни у свідомості громадян, трансформацію ідентичності, розвиток суспільних цінностей та культурних практик під впливом зближення з Європейським Союзом. Експерти відзначають, що європейська інтеграція України – це не лише про виконання правових критеріїв чи економічні показники, але й про глибинні зрушення у світогляді суспільства. Український соціум упродовж останніх десятиліть еволюціонував у бік утвердження європейської ідентичності, і цей процес стрімко посилюється після подій 2013-2014 рр. та особливо після початку повномасштабної війни 2022 р. Експертні оцінки свідчать, що підтримка євроінтеграції серед населення нині знаходиться на історично високому рівні, що є потужним нематеріальним ресурсом інтеграційного поступу. Водночас інтеграція ставить і культурні виклики – від необхідності адаптації законодавства про права меншин до боротьби з проросійськими дезінформаційними впливами.

Громадська підтримка та європейська ідентичність. Європейська інтеграція України завжди мала важливий психологічний фактор – свідомий вибір українських громадян на користь приналежності до європейської спільноти цінностей. Здобувши незалежність, Україна поступово визначила свій головний зовнішньополітичний вектор – повернення до Європи, що відображало природні прагнення суспільства, підтверджені численними

випробуваннями історії. Науковці наголошують, що євроінтеграційна ідея стала органічною складовою національної самосвідомості українців. Попри складні 1990-ті та 2000-ні роки, коли країна балансувала між різними геополітичними орієнтаціями, в суспільстві поступово сформувалося ядро прихильників європейського курсу. За даними Центру Разумкова, з початку систематичних опитувань у 2002 р. частка прибічників вступу до ЄС постійно переважала над противниками. Російська агресія 2014 року різко підсилила проєвропейські настрої та практично усунула альтернативний євразійський (проросійський) вектор з порядку денного. Якщо до війни близько третини населення вагалось між ЄС і ЄврАзЕС, то після 2014 р. підтримка інтеграції з Росією впала до однозначних величин (менше 8% у 2017 р.), тоді як підтримка вступу до ЄС сягнула майже 60%. Таким чином, війна на Донбасі і Революція Гідності стали вододілом, що утвердив європейський вибір у масовій свідомості.

Експерти підкреслюють, що нинішнє проєвропейське налаштування українців не є наївно-романтичним, а ґрунтується на тверезому усвідомленні переваг і викликів євроінтеграції. Громадяни розуміють, що шлях до ЄС – тривалий і нелегкий, але водночас сприймають його як природний і необхідний для збереження державності та національного розвитку. Опитування кінця 2017 р. показало, що 54,9% українців вважали: Україна виграє від вступу до ЄС, і тільки 22,5% очікували програш. Цікаво, що водночас 48,2% респондентів вірили у власний особистий виграш від євроінтеграції (зростання добробуту, нові можливості), а песимістів щодо особистої користі було лише 20%. Це свідчить про доволі прагматичний оптимізм населення. Серед конкретних переваг Євросоюзу, які приваблюють українців, називаються високий рівень соціального захисту (46,4% опитаних), верховенство права (27,8%), розвинена демократія (21,7%), низький рівень корупції, якісна медицина та наука. Отже, українці асоціюють ЄС передусім із кращими стандартами життя і управління, тобто з тим, що напряду стосується соціально-культурної сфери.

Формування європейської ідентичності українців – процес поступовий, але відчутний. За період з 2009 по 2017 р. частка громадян, які певною мірою відчувають себе європейцями, зросла з 31,4% до 40,3%. Відповідно, частка тих, хто не ототожнює себе з Європою, зменшилася з 63,4% до 50,4%. Експерти оцінюють цю динаміку як доволі оптимістичну, зважаючи на історичну відірваність України від західної цивілізації в складі СРСР. Серед факторів, що досі гальмують європеїзацію суспільної свідомості, називають інерцію радянської спадщини у старших поколінь та потужну антиєвропейську пропаганду РФ, яка нав'язує міфи “русского мира”. Проте поступ поколінь і контрзаходи української держави в інформаційній сфері поступово зменшують вплив цих чинників. Молодше покоління українців значно більш проєвропейське за світоглядом, мобільніше, багато хто навчався чи працював у країнах ЄС. Безвізовий режим, запроваджений у 2017 році, теж істотно посприяв розширенню горизонтів: мільйони українців відвідали Європу, що підсилило їхнє відчуття культурної спільності з європейськими народами.

Показовим є те, як українці сприймають «європейськість» власної держави за різними параметрами. Більшість вважає Україну європейською країною географічно (74,8%) та історично (51,5%). Але лише 35,7% бачать Україну європейською в культурному плані, 18,4% – у політичному, 14,7% – у соціальному і 11,2% – в економічному. Тобто самокритична оцінка показує значне усвідомлення того, наскільки Україна поки що не відповідає євростандартам у ключових сферах життя. Втім, експерти підкреслюють: такі тверезі оцінки – це не ознака розчарування у євроінтеграції, а радше стимул до внутрішніх трансформацій. Українське суспільство загалом не ідеалізує ЄС, але розглядає його як модель, до якої слід прагнути, аби зберегти свою державність і підвищити її якість.

Євроінтеграція передбачає не тільки зовнішньополітичний курс, а й утвердження в Україні європейських цінностей – поваги до людської гідності, свобод, демократії, рівності, толерантності. Українське громадянське

суспільство вже продемонструвало відданість цим принципам під час Революції Гідності 2013-2014 рр., яку нерідко називають «революцією за європейський вибір». З тих подій образ України в очах світу докорінно змінився: вона перестала асоціюватися виключно з пострадянським простором і почала сприйматися як самостійна європейська нація, що бореться за демократичні ідеали. Експерти з комунікацій зазначають, що після Майдану та початку війни Україна опинилася у центрі уваги міжнародної преси як країна, котра захищає європейські цінності перед лицем авторитарної загрози. Цей драматичний контекст фактично інтегрував Україну в європейський ціннісний простір задовго до формального вступу.

Втім, соціокультурна інтеграція – двосторонній процес. З одного боку, українське суспільство змінюється, переймаючи європейські норми та практики. Це виявляється у зростанні активності громадянського суспільства, волонтерського руху, ініціатив на захист прав людини, гендерної рівності тощо – усього того, що резонує з європейським громадянським життям. З іншого боку, українцям доводиться подолати певні стереотипи та бар'єри. Наприклад, серед частини населення (особливо старшого) ще донедавна побутували настороженість до «чужих» культурних впливів, страх перед втратою національної ідентичності у великій європейській сім'ї народів. Однак події останніх років довели, що українська самобутність не тільки не губиться, а навпаки – яскраво заявляє про себе на європейській арені. Мільйони українських вимушених переселенців, які знайшли прихисток у країнах ЄС, принесли із собою свою культуру, мову, традиції – і отримали у відповідь величезну хвилю солідарності та підтримки від європейців. Це взаємне зближення народів на людському рівні закладає основу для довготривалої культурної інтеграції.

Експерти звертають увагу на важливість культурної дипломатії та інформаційної політики в процесі євроінтеграції. Держава має докладати зусиль для формування позитивного образу України за кордоном, презентувати європейській аудиторії українську культуру, науку, досягнення.

Наразі міжнародні медіа часто висвітлюють Україну в контексті війни та криз, тоді як інформація про культурне життя або успіхи реформ залишається в тіні. Вітчизняні експерти з комунікацій вказують, що українські медіа і державні структури повинні активніше перекладати і поширювати іноземними мовами позитивний контент про Україну – аби руйнувати застарілий образ суто «проблемної» країни і демонструвати її як невід’ємну частину європейської цивілізації. Створення інституцій на кшталт Українського інституту, підтримка культурних обмінів, участь у європейських освітніх і наукових програмах – усе це інструменти, що сприяють соціокультурній інтеграції.

Окремим аспектом є питання національних меншин і мовної політики, яке теж належить до соціокультурного виміру та перебуває у фокусі уваги експертів і ЄС. Виконання євроінтеграційних критеріїв у цій сфері вимагає тонкого балансу між збереженням національної консолідації і дотриманням прав етнічних меншин. Єврокомісія в своїх оцінках прямо вказала на необхідність імплементації рекомендацій Венеційської комісії щодо мовних прав меншин – шляхом внесення змін до законів про державну мову, освіту, медіа. Україна вже зробила кроки в цьому напрямку, ухваливши у 2022-2023 рр. поправки до законодавства про нацменшини. Експерти пояснюють українському суспільству, що ці вимоги не загрожують державній мові чи єдності – йдеться про європейські стандарти забезпечення культурних прав, які зрештою зміцнюють демократичність держави [68]. Загалом, питання мов і культур національних спільнот стало тестом на зрілість української політики у гуманітарній сфері. Успішне виконання відповідних рекомендацій ЄС продемонструє готовність України дотримуватися європейських принципів різноманіття та інклюзії, що є важливою складовою соціокультурного зближення.

Соціокультурний аспект інтеграції проявляється і через інтенсивні людські контакти між Україною та країнами ЄС. Режим безвізових поїздок, освітні програми Erasmus+, двосторонні проекти обмінів – усе це сприяє тому, що все більше українців безпосередньо знайомляться з життям у ЄС, а

європейці – з Україною. Експерти позитивно оцінюють цю «народну» інтеграцію, наголошуючи, що вона руйнує упередження та зближує суспільства. Станом на 2020-ті роки сотні тисяч українських студентів навчалися в європейських університетах, десятки тисяч науковців і митців брали участь у спільних проєктах. Українська діаспора в країнах ЄС, яка налічує мільйони осіб, також виступає містком між культурами. Як зазначено в одному з досліджень, українська діаспора є важливим засобом просування позитивного іміджу України за кордоном, особливо через участь у культурних заходах, фестивалях, медіа-просторі. Так формуються горизонтальні зв'язки, які доповнюють офіційний інтеграційний процес.

Безпрецедентний вимушений виїзд українських громадян за кордон у 2022-2023 рр. поставив нові соціальні питання. Близько 5 мільйонів українців, переважно жінок і дітей, перебувають у країнах ЄС як тимчасово переміщені особи, інтегруючись у місцеві громади. Європейські країни надали їм доступ до ринку праці, освіти, медицини, продемонструвавши принцип солідарності ЄС. На думку експертів, після закінчення війни частина цих людей повернеться додому з новим соціальним досвідом і європейським світоглядом, що стане своєрідним соціокультурним капіталом для України. Водночас можливо, що певна кількість українців залишиться в ЄС на постійне проживання, що ставить завдання підтримувати зв'язок з ними і залучати їх як агентів культурного впливу та інвестицій в Україну. Такий двосторонній рух населення – нормальне явище в межах об'єднаної Європи.

Експерти відзначають глибоку соціально-культурну трансформацію України в процесі євроінтеграції. Українське суспільство дедалі більше поділяє європейські цінності та стандарти, про що свідчить стійка більшість громадян на підтримку членства в ЄС і зростання європейської ідентичності українців. Війна остаточно утвердила інтеграцію з Європою як екзистенційний вибір нації. Соціальні очікування від вступу пов'язані з підвищенням добробуту, соціального захисту, справедливості та безпеки – тобто з тими сферами, де ЄС має успішний досвід. Водночас, інтеграція

ставить перед Україною завдання забезпечити права всіх громадян, включно з меншинами, відповідно до європейських норм, а також активно протидіяти ворожій пропаганді та інформаційним війнам, що намагаються посіяти сумніви щодо європейського курсу. У цілому експертні оцінки свідчать: соціокультурно Україна значно наблизилася до Європи, і цей процес є взаємним збагаченням. Інтеграція до ЄС означатиме для українців закріплення своєї ідентичності як рівноправної частини європейської сім'ї, зі збереженням національної самобутності та одночасним користування усіма культурними та соціальними можливостями об'єднаної Європи. Сформована підтримка населення і спільність цінностей є тим фундаментом, на якому будується політична та економічна інтеграція.

3.4. Порівняльний аналіз експертних оцінок щодо ключових вимірів євроінтеграції України

У попередніх підрозділах розглянуто експертні погляди на окремі виміри євроінтеграційного процесу – політичний, економічний та соціально-культурний. Тепер доцільно узагальнити ці оцінки, порівняти значущість та проблематику різних аспектів інтеграції, а також окреслити комплексне бачення перспектив вступу України до ЄС. Аналіз показує, що всі три виміри тісно взаємопов'язані і прогрес у кожному з них є необхідною умовою успішної євроінтеграції. Разом з тим експерти акцентують різні пріоритети та виклики в кожній сфері. Порівняльний підхід дозволяє виявити, який із аспектів наразі є «найвужчим місцем» на шляху України до членства і які синергійні ефекти виникають між політичними, економічними та соціокультурними перетвореннями.

Політичний vs економічний: пріоритет реформ і інституцій. У експертному консенсусі політичний вимір (реформи державного управління, демократія, верховенство права) посідає провідне місце як ключова передумова інтеграції. Без досягнення мінімально необхідних політико-правових стандартів подальший рух до членства неможливий. Це чітко

відображено і в офіційних критеріях, і в експертних опитуваннях. Як було показано, переважна більшість експертів (80%) вказує на внутрішньополітичні проблеми як головний чинник, що гальмує євроінтеграцію [58]. Натомість суто економічні перешкоди (наприклад, стан економіки України чи економічна ситуація в самому ЄС) згадуються значно рідше і радше як другорядні. Це свідчить, що на думку експертної спільноти, все впирається у політичну волю та здатність провести реформи [58]. Економічні труднощі (поствоєнна розруха, дефіцит ресурсів) хоча й серйозні, але за наявності реформістського курсу вони можуть бути подолані за допомогою міжнародної підтримки.

Водночас економічний прогрес розглядається як невід’ємна складова загального успіху інтеграції. Політичні та економічні аспекти перебувають у взаємодії: реформи створюють умови для економічного зростання, а зростання підсилює спроможність держави продовжувати реформи. Експерти часто підкреслюють, що євроінтеграція – це всеохопний процес, що торкається всіх сфер життя [64]. Так, дослідниця Марія Бочан визначає європейську інтеграцію як «процес реформ в усіх сферах нашого життя, поєднання економічного розвитку з високим соціальним захистом, особистою безпекою і демократичними свободами – ідеал, до якого бажають рухатися громадяни України». Цей вислів ілюструє комплексний характер інтеграції: економічний добробут розглядається у нерозривному зв’язку з демократією і безпекою громадян. Отже, експертні оцінки вказують на синергію: політичні перетворення (боротьба з корупцією, реформа судів) не лише наближають Україну до юридичних критеріїв, а й створюють кращі умови для бізнесу та інвестицій; натомість економічна стабільність підвищує легітимність і сталість політичних реформ.

При порівнянні експертних пріоритетів можна помітити, що сфера верховенства права та антикорупції є перетином політичного й економічного вимірів, і їй надається особлива увага. Це підтверджують як соціологія (вимога подолати корупцію – серед топ-пріоритетів суспільства в контексті ЄС), так і

офіційні оцінки (одна з ключових невиконаних рекомендацій ЄС – посилити антикорупційну інфраструктуру). Успіхи у цій сфері безпосередньо впливають і на політику (відновлення довіри громадян до інституцій), і на економіку (покращення інвестклімату) [58, 68]. Таким чином, можна зробити висновок, що експерти схиляються до інтегрованого бачення: політичне і економічне реформування повинні йти пліч-о-пліч, але політичні реформи мають випереджати і скеровувати економічні.

Соціально-культурні фактори часто менш формалізовані, ніж політичні чи економічні, але експерти підкреслюють їхнє фундаментальне значення. Високий рівень суспільної підтримки євроінтеграції в Україні виконує роль каталізатора, що полегшує політичним елітам прийняття складних реформаторських рішень. На відміну від деяких країн-кандидатів у минулому, де населення ставилося до ЄС прохолодно, Україна заходить у переговорний процес із потужним мандатом довіри людей до європейського вибору. Це відзначають і українські, і міжнародні аналітики. За даними опитування Центру Разумкова 2025 р., 89,5% експертів позитивно оцінюють рівень «єврооптимізму» українського суспільства і вважають його важливим чинником інтеграції (цей показник виводиться із високої підтримки вступу до ЄС серед громадян). Отже, соціокультурна згуртованість навколо європейської ідеї – це своєрідний цемент, що скріплює весь євроінтеграційний проєкт України.

Порівнюючи цей аспект з політичним та економічним, можна сказати, що соціокультурний вимір має більш довгострокову і морально-ціннісну природу. Політичні критерії можна виконати шляхом прийняття законів, економічні – шляхом адаптації ринків, а от утвердження європейських цінностей у суспільстві потребує поколіннєвої зміни та освіти. Втім, в Україні цей процес значно прискорився через історичні потрясіння. Експерти порівнюють: якщо раніше країні закидали відсутність внутрішнього консенсусу щодо зовнішньополітичних пріоритетів prismua.org, то нині такого браку згуртованості вже немає. Зовнішні фактори (тиск Росії) та

внутрішні зусилля (просвітницька діяльність, контакти з ЄС) забезпечили формування широкого консенсусу про євроінтеграцію як стратегічну мету.

У соціокультурній площині експертні оцінки виявляють також вразливі місця, які потребують уваги. Одне з них – питання національних меншин та мовної політики, яке має потенціал стати каменем спотикання, якщо не буде належно врегульоване. Як зазначалося, це один із трьох критеріїв, що залишалися невиконаними станом на кінець 2023 р.. Він радше не політико-економічний, а саме культурно-правовий. Пошук компромісу, який задовольнить вимоги ЄС щодо захисту мовних прав меншин і водночас збереже в Україні національну єдність, вимагає тонкої роботи. Експертні дискусії у цій сфері показують різницю підходів: правники і правозахисники апелюють до європейських стандартів прав людини, тоді як частина політикуму оперує аргументами національної безпеки (мовляв, під час війни послаблення ролі державної мови неприпустиме). Цей казус ілюструє ширшу тезу: соціокультурний вимір не завжди гладко узгоджується з політичним, інколи між ними виникає напруга. Роль експертів – допомогти знайти збалансоване рішення, яке би відповідало і європейським принципам, і українським реаліям. Наразі рекомендації ЄС прийняті до відома, і українська сторона працює над імплементацією (зокрема, триває діалог з румунською та угорською громадами щодо освіти їхніми мовами). Вірогідно, що це питання буде вирішено у ході переговорів про вступ, адже воно є умовою для відкриття відповідного розділу.

Перспективи та строки: порівняння оптимізму і реалізму. Порівнюючи експертні прогнози щодо часових рамок вступу, бачимо переважання стриманого оптимізму. Згідно з опитуванням 2025 р., більшість експертів (близько 51%) вважають, що Україна стане членом ЄС протягом 5-10 років, ще 29% очікують це за 3-5 років. Лише поодинокі песимісти говорять про 10-20 років або ніколи [68]. Ці оцінки відображають, з одного боку, впевненість у стратегічній невідворотності членства, а з іншого – розуміння значного обсягу роботи, яка ще належить. Цікаво, що в експертній спільноті

спостерігається майже одностайна впевненість у тому, що переговори про вступ розпочнуться дуже скоро. Понад половину опитаних навесні 2025 р. висловили переконання, що Україні вдасться відкрити перший кластер переговорів («Основи») вже під час головування Польщі в ЄС, тобто до кінця червня 2025 р.. Третина була більш обережною, але загальний настрій – на користь швидкого старту переговорного процесу. Це свідчить про те, що експерти бачать достатній прогрес за попередній рік і розраховують на політичну підтримку з боку держав-членів [68].

Разом з тим, аналізуючи різні виміри, експерти виділяють «особливо складні розділи» переговорів, які можуть потребувати більше часу і зусиль. До них відносять: реформу судової влади та забезпечення фундаментальних прав, юстицію і внутрішні справи, виконання економічних критеріїв, реформу державного управління. Як бачимо, три з чотирьох – політико-правові, а один – економічний. Це вкотре підтверджує, що політичні вимоги (верховенство права, демократія) – найскладніший сегмент для України, та й для будь-якої країни-кандидата. Тож хоча експерти і оптимістичні щодо початку переговорів, вони усвідомлюють, що завершення цих переговорів і реальна готовність до членства потребуватимуть вирішення «домашніх завдань», передусім у політичній площині.

Синтез експертних оцінок: Порівняльний аналіз показує цілісну картину: євроінтеграція України – багатовимірний процес, успіх якого визначається найслабшою ланкою. На даний момент такою ланкою є внутрішньополітичні реформи. Як влучно підсумовано у висновках дослідження, «для реалізації Україною наряду на євроінтеграцію необхідним залишається вирішення ряду політичних, економічних, соціальних і правових проблем», причому передусім слід забезпечити ефективне функціонування політичної і правової системи. Це підтверджує принцип: вступ до ЄС – це комплексна трансформація країни. Жоден вимір не може бути проігнорований.

Разом з тим, експерти відзначають феноменальний прогрес України саме в умовах безпрецедентних викликів. Європейський Союз також опинився в нетиповій ситуації, готуючись прийняти державу, що веде повномасштабну війну і одночасно здійснює реформи. Така подвійна реальність (євроінтеграція під час війни) потребує нестандартних рішень від обох сторін. Вже зараз зрозуміло, що класичний підхід «спочатку реформи – потім членство» набуває додаткового виміру безпекової доцільності. Як стверджують окремі аналітики, перемога України у війні може стати вирішальним каталізатором її швидкого вступу, навіть якщо не всі формальні критерії виконані ідеально [61]. Це не скасовує вимогу реформ, але може змінити пріоритети (безпека – на першому місці).

Порівнюючи досвід інших країн, експерти зауважують, що Україна має унікальну мотивацію і темп. Помаранчева революція 2004 р. і Революція Гідності 2014 р. продемонстрували здатність українського суспільства мобілізуватися заради європейського майбутнього. Ці події заклали консенсус еліт і громадян щодо пріоритетності євроінтеграції. Попри затримки з реформами у 2010-х, зобов'язання України перед ЄС послідовно зростали, що поступово збільшувало довіру до країни з боку європейських партнерів. В результаті, коли настала велика війна 2022 р., Україна морально і політично вже була готова стати частиною Заходу. Європейський Союз відповів на цю готовність історичним рішенням про надання Києву статусу кандидата. Це рішення експерти називають проривним, адже воно було ухвалене в ситуації, де раціональність розширення поєдналася з принципами стабілізації і безпеки Європи [61].

Загальний висновок експертів: Україна нині ближче до ЄС, ніж будь-коли раніше, і головне завдання – перетворити цю близькість на повноправне членство. Для цього потрібна перемога у війні та успішне продовження реформ – два чинники, які в експертних оцінках стоять поруч як вирішальні. Перемога забезпечить довгострокову безпекову стабільність і усуне головну перешкоду, тоді як реформи доведуть зрілість України як європейської

держави. Як свідчить досвід Центрально-Східної Європи, євроінтеграція водночас зміцнює і демократію, і добробут, і безпеку країни. Українські експерти повністю поділяють цю позицію: європейська інтеграція розглядається ними як «ключовий інструмент зміцнення обороноздатності, дипломатичної підтримки та економічної стійкості країни». Іншими словами, усі виміри – політичний, економічний, соціокультурний – сходяться в одній точці: вступ до ЄС означатиме для України завершення фундаментального історичного переходу до кола стабільних демократій і розвинених економік, що поділяють спільні цінності. Експертні оцінки підтверджують, що Україна здатна цього досягти, якщо збереже нинішню внутрішню єдність та темп трансформацій. Як зазначалося у висновках однієї з аналітичних публікацій, перспективи членства залежать як від ефективності українських реформ, так і від еволюції самого ЄС. Відтак інтеграція України стане спільним проєктом – і українського народу, і європейських партнерів, об'єднаних баченням єдиної та вільної Європи.

Порівняння емпіричних даних, отриманих у Розділі 2 (медійна репрезентація), із фаховими висновками, зібраними у Розділі 3 (експертні оцінки), виявляє значну диспропорцію між емоційним фокусом ЗМІ та системною пріоритетизацією експертів.

Щодо Політичного виміру, медіапростір демонструє «кризову домінанту», концентруючись на найбільш резонансних аспектах: боротьба з корупцією, дипломатичні перемоги та геополітична акторність [13]. Це створює враження, що інтеграція – це серія швидких, драматичних подій. Натомість, експерти [16] підкреслюють, що справжні виклики криються в інституційній стійкості та якості впровадження змін, а не в швидкості їх ухвалення. Фахівці звертають увагу на системні, негласні проблеми – наприклад, опір реформі державного управління, необхідність забезпечення повної незалежності судової влади та стабілізацію політичного консенсусу [4]. Тобто, якщо для ЗМІ політичний вимір є джерелом новинної драми, то для

експертів це – поле для довгострокового ризик-менеджменту та забезпечення незворотності реформ.

У висвітленні Економічного виміру спостерігається ідеологічний розрив. Медіа, особливо після початку повномасштабної агресії, схильні висвітлювати економічні відносини з ЄС через призму безумовної підтримки та статистичних успіхів (зростання частки експорту [11]), підживлюючи позитивний наратив [15]. Однак експертні оцінки виявляються більш прагматичними та критичними. Аналітики не заперечують переваг ЗВТ, але детально розбирають структурні проблеми (наприклад, невідповідність стандартів) та зовнішні бар'єри (торговельні обмеження з боку країн-членів). Експерти наголошують, що реальна економічна інтеграція залежить не від миттєвого скасування мит, а від успішної гармонізації секторального законодавства та готовності українського бізнесу до жорсткої конкуренції. Висновки фахівців часто застерігають, що без завершення технічних реформ (що відображає концепцію «євроінтеграційних практик» [7]) економічні вигоди можуть бути обмежені або скомпенсовані негативними ефектами.

Найменший розрив між медіа та експертами спостерігається у Соціально-культурному вимірі, але це пояснюється низькою увагою до нього з обох сторін. І ЗМІ, і експерти визнають важливість суспільної підтримки [17], проте медіа обмежуються висвітленням очевидних переваг (безвіз, освіта), тоді як експерти вказують на необхідність глибинної трансформації соціальної політики та подолання корупційної культури для справжнього ціннісного зближення.

Результати порівняння дозволяють виділити дві ключові зони дисбалансу між медійною репрезентацією та фаховою оцінкою:

Дисбаланс пріоритетів: Медіа пріоритезують події та емоції (політичний вимір), тоді як експерти — процеси та інституції (системні реформи). ЗМІ зосереджуються на видимих успіхах, тоді як експерти — на невидимих ризиках та фундаментальних проблемах.

Розрив між декларацією та імплементацією: Медіа часто приймають на віру декларативні успіхи влади (проголошення реформи, підписання документа). Експертна ж спільнота (зокрема, CEDEM [14]) критично аналізує фактичний стан імплементації та практичні наслідки ухвалених рішень, що відображає більш реалістичний і менш оптимістичний погляд на темпи та якість інтеграції.

Таким чином, порівняльний аналіз доводить, що медійна репрезентація євроінтеграції є спрощеною, політизованою та драматизованою версією процесу, в той час як експертні оцінки є системними, критичними та орієнтованими на довгострокову стійкість інституцій та реформ.

Висновки до розділу 3

Як бачимо, Розділ 3, побудований на аналізі фахових звітів, соціологічних даних та експертних оцінок, засвідчив, що погляд спеціалізованої спільноти на євроінтеграцію є системним, реалістичним і критично орієнтованим на якість інституцій. Експерти одностайно розглядають інтеграцію як складний і довгостроковий процес, що вимагає не стільки швидких політичних перемог, скільки глибинної трансформації держави.

Щодо політичного виміру (підрозділ 3.1), фахівці наголошують на тому, що ключовий виклик криється не у прийнятті законодавства, а у забезпеченні стійкості та незалежності реформованих інститутів, зокрема судової системи та антикорупційних органів. Вони оперують категоріями системної незворотності змін, що є критично важливим для дотримання Копенгагенських критеріїв.

Аналіз економічного виміру (підрозділ 3.2) свідчить, що експерти, на відміну від медіа, є більш прагматичними. Вони підтверджують стратегічні вигоди ЗВТ, але головний акцент роблять на структурних бар'єрах: необхідності швидкої гармонізації технічних стандартів та подолання галузевого опору конкуренції. Фахівці застерігають, що без завершення цих

рутинних реформ економічні переваги можуть бути нівельовані внутрішньою неготовністю.

Вивчення соціально-комунікаційного виміру (підрозділ 3.3) показало, що експерти надають високого значення суспільній підтримці, розглядаючи її як запоруку успіху всіх реформ. Проте вони вказують на необхідність не лише підтримувати високий рівень схвалення курсу, а й працювати над подоланням культурної корупції та підвищенням рівня свідомості громадян щодо змісту та складності реформ.

Таким чином, експертні оцінки слугують критичним дзеркалом для політичного та медійного дискурсів. Порівняльний аналіз (підрозділ 3.4) виявив, що фахова спільнота пріоритезує процеси та інституції, тоді як ЗМІ – події та емоції. Це доводить, що для повноцінного розуміння євроінтеграції необхідно постійно зіставляти драматизований медіа-наратив із системними та реалістичними висновками аналітичних центрів.

ВИСНОВКИ

Європейська інтеграція України – це складний багатовимірний процес, що охоплює політичну, економічну, правову, безпекову та соціально-культурну сфери. Історично він пройшов три основні етапи: 1991–1998 рр. – визначення пріоритету та перші інституційні кроки (Угода про партнерство і співробітництво 1994 р., Стратегія інтеграції 1998 р.); 1998–2013 рр. – поглиблення партнерства без статусу кандидата (Європейська політика сусідства, Східне партнерство, переговори про Асоціацію); з 2014 р. по сьогодні – фактична інтеграція через Угоду про асоціацію, безвіз (2017), статус кандидата (2022) та початок переговорів про членство. Кожен етап супроводжувався внутрішніми реформами, а після 2022 р. євроінтеграція стала частиною національної стратегії безпеки, закріпленою навіть у Конституції.

Для повного розуміння процесу необхідно виокремлювати окремі виміри (політичний, економічний, соціально-культурний, інформаційно-комунікаційний), але розглядати їх у тісному взаємозв'язку. Саме такий комплексний підхід був покладений в основу дослідження. Порівняльний аналіз медійного та експертного дискурсів показав, що ЗМІ та аналітичні центри по-різному бачать і подають цей процес, але разом вони створюють синергію, необхідну для успіху.

Медіа висвітлюють євроінтеграцію переважно через політичний і безпековий виміри. Після 2014 р., а особливо після лютого 2022 р., домінує наратив «цивілізаційного вибору» та «виходу з російського світу». Події типу Євромайдану, безвізу чи статусу кандидата подаються як історичні перемоги. Економічні теми мають двоякий характер: з одного боку – зростання експорту до ЄС (66 % у 2023 р.), фінансова допомога, інфраструктурні проєкти; з іншого – торговельні конфлікти, необхідність модернізації та конкуренція. Соціально-культурний вимір висвітлюється найменше, але завжди позитивно – через безвіз, освітні програми, «європейські цінності». Загалом медійний дискурс емоційний, подієвий, драматизований і політизований, що добре мобілізує

суспільство (підтримка вступу до ЄС стабільно 85–92 %), але залишає в тіні рутинну технічну роботу з гармонізації законодавства та стандартів.

Експертна спільнота пропонує значно стриманіший і системний погляд. Політичний вимір для експертів – це насамперед відповідність Копенгагенським критеріям: стійкі демократичні інститути, верховенство права, незалежна судова система та ефективна боротьба з корупцією. Саме ці сфери вважаються «вузьким місцем» процесу. Економічний вимір оцінюється прагматично: вигоди від внутрішнього ринку ЄС величезні (зростання ВВП, інвестиції, участь у ланцюгах доданої вартості), але можливі лише за умови глибокої модернізації, гармонізації стандартів і подолання структурних бар'єрів. Соціокультурний вимір експерти називають «цементом» інтеграції: рекордно високий рівень підтримки (75–92 % залежно від року та регіону) та формування нової європейської ідентичності українців – унікальний актив України порівняно з попередніми хвилями розширення.

Порівняльний аналіз виявив ключовий дисбаланс: медіа фокусуються на подіях, емоціях і короткострокових перемогах, експерти – на процесах, інституціях і довгострокових ризиках. Медіа створюють суспільний ентузіазм і легітимність курсу, експерти – реалістичну «дорожню карту». Ці два дискурси не суперечать, а доповнюють один одного. Успіх інтеграції можливий лише за умови постійного діалогу між ними.

Інформаційно-комунікаційний вимір виявився одним із найважливіших. Українські ЗМІ не лише інформують, а й виконують функцію громадського контролю («сторожовий пес»), змушуючи владу дотримуватися взятих зобов'язань. Водночас саме медіа сформували стабільний проєвропейський консенсус у суспільстві. Експертні центри та аналітики (Німецька група радників, НІСД, Центр Разумкова, VoxUkraine тощо) забезпечують інтелектуальний супровід, пропонують сценарії, моніторять прогрес і попереджають про ризики. Їхні звіти та рекомендації стали основою для багатьох рішень влади та переговорної позиції з ЄС.

Отже, європейська інтеграція України – це не лише формальне виконання критеріїв і переговорний процес. Це одночасна трансформація держави, економіки, суспільства та національної ідентичності. В умовах війни та безпрецедентних викликів Україна продемонструвала унікальну здатність прискорювати реформи й консолідувати суспільство навколо європейського вектору. Попереду — найскладніший етап переговорів про членство, де вирішальними будуть якість інституційних змін, стійкість реформ і здатність зберегти високий рівень суспільної підтримки. Лише скоординована взаємодія влади, громадянського суспільства, медіа, експертів та європейських партнерів може перетворити задекларовану мету на реальність — повноправне членство України в Європейському Союзі в історично близькій перспективі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про основи національної безпеки України : Закон України від 19.06.2003 № 964-IV. База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/964-15>.
2. Про засади внутрішньої і зовнішньої політики : Закон України від 01.07.2010 № 2411-VI. База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2411-17>.
3. Угода про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами : міжнародна угода від 14.06.1994. База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/998_012.
4. Про затвердження Стратегії інтеграції України до Європейського Союзу : Указ Президента України від 11.06.1998 № 615/98. База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/615/98>.
5. Резніков В. В. Державна політика у сфері європейської інтеграції України : теорія, методологія, практика : монографія. Харків : Діса плюс, 2020. 364 с.
6. Дудкевич В. І. Євроінтеграційні практики України : політологічний вимір : дис. ... докт. філос. наук : 23.052 «Політологія». Івано-Франківськ : ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», 2021. 512 с.
7. Тарнавська І. О. Інформаційно-аналітичне забезпечення євроінтеграційних процесів в Україні : автореф. дис. ... канд. наук із соц. комунікацій : 27.06.04 «Соціальні комунікації». Дніпро : Дніпровський нац. ун-т ім. О. Гончара, 2019. 24 с.
8. Європейська інтеграція України в умовах війни Росії проти України : роль академічних та громадських спільнот : зб. матеріалів міжнар. наук.-практ. конф. (Рівне, 09.11.2023). Київ : Українська асоціація викладачів і дослідників європейської інтеграції, 2023. 227 с.

9. Макогон К. Стратегічні комунікації в процесі інтеграції України до Європейського Союзу. Київ : [б. в.], 2014. 182 с.
10. Україна – Європа – Світ : міжнар. зб. наук. праць. Серія «Історія, міжнародні відносини». Тернопіль : Вид-во ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2018. Вип. 21. 344 с.
11. Дудкевич В. Євроінтеграційні практики України : специфіка політико-нормативного регулювання. Політикус. 2021. № 3. С. 47–53.
12. Європейський проект та Україна : монографія / А. В. Єрмолаєв, Б. О. Парахонський, Г. М. Яворська, О. О. Резнікова та ін. ; за заг. ред. О. В. Рубльова. Київ : НІСД, 2012. 192 с.
13. Мартинюк К. «Східне партнерство» як інструмент інтенсифікації євроінтеграційних процесів в Україні. Політикус. 2020. № 2. С. 113–120.
14. Кулешова В. В. Криза євроінтеграції та геополітичний вибір України : кваліфікац. робота. Київ : [б. в.], 2020. 92 с.
15. Головченко Т. Проблемні питання міжнародного іміджу України на сторінках західної преси (на прикладі журналу «The Economist»). Україна–Європа–Світ. 2020. № 2. С. 67–75.
16. Васютіна В. В. Інформаційна політика України в контексті євроінтеграційних процесів : дис. ... канд. політ. наук : 23.00.02 «Політичні інститути та процеси». Одеса : Одеський нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, 2014. 215 с.
17. Three-quarters of Ukrainians support EU accession – TI poll. Interfax-Ukraine. URL: <https://en.interfax.com.ua/news/general/1106736.html>.
18. Гордійчук О. О. Вплив війни з РФ на політичну ментальність та політичну культуру українців. Серія: Історія. Політологія. 2024. № 40. С. 93–105.
19. Ржевська Н. Історико-теоретичний аналіз виробництва інтелектуального простору американськими та транснаціональними аналітичними структурами. Вісник Львівського університету. Філософсько-політологічні студії. 2015. № 7. С. 73–83.

20. Кокарча Ю. А. Соціальні мережі як чинник політичного впливу в умовах розвитку демократичної політичної культури : дис. ... канд. політ. наук : 23.00.02 «Політичні інститути та процеси». Київ : Ін-т політ. і етнонац. дослідж. ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2020. 180 с.
21. How Zelenskyu undermined Ukraine's path to EU membership and what happens next. New Eastern Europe. URL: <https://neweasterneurope.eu/2025/07/29/how-zelenskyu-undermined-ukraines-path-to-eu-membership-and-what-happens-next/>.
22. Bayer L. Ukraine's path to EU will be tough, with or without Hungarian hurdle. Reuters. URL: <https://www.reuters.com/world/europe/ukraines-path-eu-will-be-tough-with-or-without-hungarian-hurdle-2025-10-06/>.
23. Bechev D. The Key to Ukraine's Future Lies in Europe. Carnegie Endowment for International Peace. URL: <https://carnegieendowment.org/russia-eurasia/politika/2025/05/ukraine-eu-future>.
24. Dimensions of attitudes towards the EU and NATO and attitudes towards the USA. Київський міжнародний інститут соціології. URL: <https://www.kiis.com.ua/?lang=eng&cat=reports&id=1468&page=1>.
25. Polegkyi O. Framing of European integration in Ukrainian media discourse. Central European Journal of Communication. 2016. Vol. 9, No 17. P. 180–196.
26. Nosova B. Influence of political communication on the transformation of identity : reflection in Ukrainian digital media discourse. Przegląd Politologiczny. 2017. No 4. P. 89–108.
27. Fedoniuk S., Karpchuk N. Dynamics of the EU strategic communications regarding the European integration of Ukraine. Online Journal Modelling the New Europe. 2024. No 45.
28. Україна сказала остаточне «прощавай» Російській імперії, – Порошенко. 24 Канал. URL: https://24tv.ua/ukrayina_skazala_ostatochne_proshhavay_rosiyskiy_imperiyi__poroshenko_n828171.

29. Kuchma L. Ukraine is not Russia. And it will never become Russia. LB.ua. URL: https://en.lb.ua/news/2022/03/10/10670_ukraine_russia.html.
30. Дорош М. Тема євроінтеграції в ЗМІ – не лише політика. MediaSapiens. URL: <https://ms.detector.media/how-to/post/12030/2014-12-06-tema-ievrointegratsii-v-zmi-ne-lyshe-polityka/>.
31. Загірний О. В. Основні напрями впливу на діяльність ЗМІ в період 2014–2019 рр. (на прикладі телеканалів «112 Україна» та NewsOne). Вісник Київського національного університету культури і мистецтв. Серія: Журналістика. 2020. № 2. С. 45–59.
32. Hromadska N. Think tanks in modern Ukraine : challenges and development prospects. Public Administration and Regional Development. 2024. No 24. P. 610–627.
33. Yehorova O., Prokopenko A., Popova O. The concept of European integration in the EU-Ukraine perspective : notional and interpretative aspects of language expression. Online Journal Modelling the New Europe. 2019. No 29.
34. Lukianets-Shakhova V. et al. Ukraine's journey towards European integration : successes and future outlook. Multidisciplinary Reviews. 2024. Vol. 8.
35. Shkvorchenko N. et al. Agonal concepts and communicative strategies in European and Ukrainian media discourses after February 24. Amazonia Investiga. 2023. Vol. 12, No 70. P. 134–145.
36. Tkachenko O. H., Sydorenko O. P., Melnikova I. O., Myronets N. R., Smus A. H. The media image of Ukraine : An European view. Linguistics and Culture Review. 2021. Vol. 5, Suppl. 4. P. 203–217.
37. Stoliarova A. Challenges for the political competence of citizens in the context of Ukraine's European integration. Scientific Journal of Polonia University. 2023. Vol. 58, No 3. P. 285–290.
38. Statistics of trade between Ukraine and the EU. Mission of Ukraine to the European Union. URL: <https://ukraine-eu.mfa.gov.ua/en/2633-relations/torgovelfno-ekonomichne-spivrobitnictvo-ukrayina-yes/pokazniki-torgovelfno-ekonomichnogo-spivrobitnictva-ukrayina-yes>.

39. Ukraine's two biggest EU export-earners of corn and metals falling in 2025 as tariff-free deal set to expire. UkrAgroConsult. URL: <https://ukragroconsult.com/en/news/ukraines-two-biggest-eu-export-earners-of-corn-and-metals-falling-in-2025-as-tariff-free-deal-set-to-expire/>.

40. Ханик А. Європейський досвід цифрової трансформації публічного управління. Європейська інтеграція та трансформація публічного врядування в Україні. 2022. С. 132–145.

41. Інститут світової політики. Що тепер думають українці про євроінтеграцію : результати соціопитування. Главком. URL: <https://glavcom.ua/publications/shcho-dumayut-ukrajintsi-pro-jevrointegraciyu-423180.html>.

42. Приходько В. П., Палінчак М. М., Матішак П., Мачкінова М., Химинець В. В., Шинкар В. А. та ін. Україна в системі європейської інтеграції : монографія. Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2016. 256 с.

43. Тодоров І., Потехін О. Європейський та євроатлантичний вектор зовнішньої політики України в «позаблоковому» вимірі. Наукова сторінка. 2021. № 2. С. 48–56.

44. Гришко В. І., Киричук Б. С. Євроінтеграція як запорука післявоєнного відновлення України : актуальні проблеми та перспективи розвитку. Південноукраїнський правничий часопис. 2022. Т. 1, № 4. С. 30–36.

45. Худавердієва В. А. Аспекти європейської ідентичності держави у контексті зовнішньополітичного вибору України та євроінтеграційних процесів. Геополітика України : історія і сучасність. 2022. Вип. 28, № 1. С. 45–58.

46. Over 80 % of Ukrainians would support joining the EU and NATO in a referendum : survey results. EU for Ukraine. URL: <https://eu4ukraine.eu/en/media-en/publications-en/introduction-to-eu-and-nato-survey-results.html>.

47. Євроінтеграція та облдержадміністрації. Як промотують ЄС на регіональному рівні? Міжнародний фонд «Відродження». URL:

https://www.irf.ua/evrointegratsiya_ta_oblderzhadministratsii_yak_promotuyut_es_na_regionalnomu_rivni/.

48. Євроінтеграція України : досвід сусідів та перспективи об'єднання суспільства. Фонд «Демократичні ініціативи» ім. Ілька Кучеріва. URL: <https://dif.org.ua/article/evrointegratsiya-ukraini-dosvid-susidiv-ta-perspektivi-obednannya-suspilstva>.

49. Erasmus+ для всіх. Як українським муніципалітетам та організаціям подаватись та вигравати конкурси від ЄС. Децентралізація в Україні. URL: <https://decentralization.ua/news/17995>.

50. ГО «Детектор медіа». «Українці сіли всім на голову». Російська дезінформація щодо українських біженців у соціальних мережах. URL: <https://detector.media/monitoring-internetu/article/205368/2022-11-28-ukraintsi-sily-vsim-na-golovu-rosiyska-dezinformatsiya-shchodo-ukrainskykh-bizhentsiv-u-sotsialnykh-merezhakh/>.

51. Свобода Р. Україна перемогла на «Євробаченні». Радіо Свобода. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-ukrayina-peremoha-yevrobachennya/31850764.html>.

52. Європейська інтеграція у вимірі громадської думки. Фонд «Демократичні ініціативи» ім. Ілька Кучеріва. URL: <https://dif.org.ua/article/evropeyska-integratsiya-u-vimiri-gromadskoi-dumki>.

53. Ukraine's European Integration in the media space of EU countries : expert survey. UACrisis. URL: <https://uacrisis.org/en/ukraine-s-european-integration-in-the-media-space-of-eu-countries-expert-survey>.

54. Зуб С. Україна після ратифікації Угоди про асоціацію. Геополітика України : історія і сучасність. 2021. Вип. 27, № 2. С. 75–81.

55. Ukraine's Path to the EU : Reform, Resilience, and the Politics of Enlargement. Fondation Robert Schuman. URL: <https://www.robert-schuman.eu/en/european-issues/796-ukraine-s-path-to-the-eu-reform-resilience-and-the-politics-of-enlargement>.

56. Svystunova O. V. Social protection in EU countries : constitutional models and their adaptation opportunities in Ukraine. Juridical Scientific and Electronic Journal. 2025. No 2. P. 76–78. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2025-2/16>.

57. Європейська інтеграція України : стан, виклики, перспективи : думки і позиції експертів. Центр Разумкова. URL: https://razumkov.org.ua/images/2025/05/2025-European_integration.pdf.

58. Коли Україна вступить до ЄС та які основні перешкоди : результати опитування експертів. ZMINA. URL: <https://zmina.info/news/koly-ukrayina-vstupyt-do-yes-ta-yaki-osnovni-pereshkody-u-czentri-razumkova-prezentuvaly-rezultaty-opytuvannya-ekspertiv>.

59. 7 критеріїв ЄС : місія не завершена. Чому є ризик отримати відмову в переговорах про вступ. Європейська правда. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2023/09/27/7170234/>.

60. Акторність України щодо Європейського Союзу у часи війни : експертні сприйняття. Prism UA. URL: <http://prismua.org/ukraines-actorness-in-relation-to-the-eu-in-times-of-war-expert-perceptions-and-insights>.

61. Challenges of European Integration. Why is it crucial for Ukraine to start preparing for EU membership now. Reforma derzhavnoho upravlinnia. URL: <https://par.in.ua/en/special-projects/spetsproiekt-vyklyky-yevrointegratsii/48-spetsproiekt-vyklyky-yevrointegratsii-chomu-ukraini-vazhlyvo-vzhe-zaraz-seriozno-pidiity-do-pidhotovky-do-vstupu-v-yes>.

62. Частка ЄС в українському експорті досягла 66%. НТФ «Інтес». URL: <https://www.qdpro.com.ua/uk/news/chastka-ies-v-ukrayinskomu-eksporti-dosyagla-66>.

63. Як Україна рухається до ЄС? Ключові процеси євроінтеграції. Центр демократії та верховенства права. URL: <https://cedem.org.ua/consultations/yevrointegratsiya/>.

64. Вступ України до ЄС може збільшити її ВВП на 26 % : звіт Польського інституту економіки. GrowHow. URL:

<https://www.growhow.in.ua/vstup-ukrainy-do-yes-mozhe-zbilshyty-ii-vvp-na-26-zvit-polskoho-institutu-ekonomiky>.

65. Наскільки українська економіка близька до ЄС? Центр економічної стратегії. URL: https://ces.org.ua/ukrainian_economy_eu/.

66. Європейська інтеграція. EasyBusiness. URL: <https://easybusiness.in.ua/yevropeyska-intehratsiia/>.

67. Єврокомісія вважає, що Україна виконала чотири із семи критеріїв кандидата на вступ до ЄС. ZMINA. URL: <https://zmina.info/news/yevrokomisiya-vvazhayе-shho-ukrayina-vykonala-4-z-7-kryteriyiv-kandydata-na-vstup-v-yes-zmi>.

68. Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом та його державами-членами : міжнародна угода від 16.09.2014. База даних «Законодавство України». Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text.

69. Україна на шляху вступу до ЄС. Офіційний вебсайт Європейського Союзу. URL: https://commission.europa.eu/topics/eu-solidarity-ukraine/ukraines-path-towards-eu-accession_uk.

70. Гаас Е. Б. The Uniting of Europe : Political, Social, and Economic Forces, 1950–1957. Stanford : Stanford University Press, 1958. 552 с.

71. Гоффман С. Obstinate or Obsolete? The Fate of the Nation-State and the Case of Western Europe. Daedalus. 1966. Vol. 95, № 3. С. 862–915.

72. Мітрані Д. A Working Peace System. Chicago : Quadrangle Books, 1966. 221 с.

73. Копійка В. В. Теоретичні засади та моделі європейської інтеграції. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право. 2024. Вип. 1(77). С. 45–52.

74. Ковальова О. С. Концептуальний вимір теорії та підходів європейської інтеграції. Освіта регіону. 2015. Т. 1, № 1. С. 12–20.

75. Голосєвська Н. Як Україна може прискорити вступ до ЄС : уроки від Західних Балкан. Дзеркало тижня. 2025. 15 жовтня. URL:

<https://dt.ua/international/yak-ukrayina-mozhe-priskoriti-vstup-do-yes-unosi-vid-zahidnih-balkan.html>.

76. Кравчук А. Економічні вигоди від вступу України до ЄС : сценарії на 2026–2030 роки. НВ. 2025. 8 листопада. URL: <https://nv.ua/ukraine/ekonomichni-vigodi-vid-vstupu-ukrainini-do-yes-stsenariiji-na-2026-2030-roki-50498765.html>.

77. Петренко О. Політичні ризики для економічної інтеграції України в ЄС : вплив санкцій та торговельних бар'єрів. Економічна правда. 2025. 12 листопада. URL: <https://pravda.com.ua/publications/2025/11/12/728456/>.

78. КМІС. Підтримка вступу до ЄС та НАТО до 2030 року. Київ : КМІС, 2024. URL: <https://www.unian.ua/society/bilshist-ukrajinciv-za-vstup-do-yevrosoyuzu-ta-nato-do-2030-roku-opituvannya-11985978.html>.

79. КМІС. Скільки українців вірять у процвітання в ЄС за 10 років. Київ : КМІС, 2025. URL: <https://www.obozrevatel.com/ukr/politics-news/skilki-ukraintsiv-viryat-scho-cherez-10-rokiv-ukraina-bude-protsvitayuchoyu-krainoyu-chlenom-es-rezultati-opituvannya.htm>.

80. Центр Разумкова. Підтримка зросла : понад 80 % готові проголосувати за вступ до ЄС і НАТО. Київ : Центр Разумкова, 2024. URL: <https://nv.ua/ukr/ukraine/politics/vstup-do-yes-i-nato-pidtrimuyut-mayzhe-90-ukrajinciv-opituvannya-50461081.html>.

81. Центр Разумкова. Зовнішньополітичні орієнтації : ставлення до ЄС (лютий–березень 2023). Київ : Центр Разумкова, 2023. URL: <https://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/zovnishnopolitychni-orientatsii-gromadian-ukrainy-otsinka-zovnishnoi-polityky-vlady-stavlennia-do-inozemnykh-derzhav-ta-politykiv-liutyi-berezen-2023r>.

82. Група «Рейтинг». Динаміка ставлення до міжнародних союзів (листопад 2023). Київ : Соціологічна група «Рейтинг», 2023. URL: https://ratinggroup.ua/research/ukraine/dvadcyat_piyate_zagalnonacionalne_opituvannya_dinamska_stavlennya_ukrainciv_do_mizhnarodnih_soyuziv.html.

83. Група «Рейтинг». Україна зможе впровадити реформи для ЄС за 1–2 роки? Київ : Соціологічна група «Рейтинг», 2025. URL: <https://zn.ua/ukr/POLITICS/skilki-hromadjan-vvazhajut-shcho-ukrayina-zmozhe-vstupiti-v-jes-protjahom-odnoho-dvokh-rokiv-opituvannja.html>.

SUMMARY

The qualification thesis consists of an introduction, three sections divided into multiple subsections, conclusions, a list of references and appendices. The work presents a comprehensive comparative study of the political, economic and socio-cultural dimensions of Ukraine's European integration, based on the analysis of mass media materials and expert assessments.

The introduction substantiates the relevance of the chosen topic by emphasizing the strategic importance of Ukraine's European integration within the context of security challenges, geopolitical transformation and internal institutional reforms. It defines the main goal and objectives of the research, outlines the object and subject of the study, determines the methodological framework, and demonstrates the practical significance of understanding how integration processes are represented in public communication and expert discourse. The introduction also describes the structure and logic of the thesis, which is built upon the interplay between media representations, expert evaluations and theoretical approaches to European integration.

The first section, **“Theoretical and Methodological Approaches to the Study of Ukraine's European Integration”**, is devoted to the examination of conceptual foundations, methodological principles and the source base that underlie the research.

The first subsection presents conceptual and theoretical approaches to defining and classifying the dimensions of European integration. It reviews scholarly literature on the political, economic and socio-cultural components of integration and analyzes how these dimensions are interrelated in shaping institutional transformation, value convergence and economic adaptation. The subsection also outlines key theories relevant to understanding integration processes, including neofunctionalism, intergovernmentalism, communicative approaches and

constructivist perspectives, which highlight the complexity of linking structural reforms with public expectations and identity-related changes.

The second subsection examines the methodological foundations of the study. It characterizes the interdisciplinary approach combining political science, sociology, media analysis and expert methodology. A set of research methods is presented: historical analysis for tracing the evolution of integration policy; system analysis for understanding integration as a multilevel phenomenon involving state institutions, civil society and external actors; content analysis for identifying trends and frames in mass media; expert interview and survey methods for collecting professional assessments; SWOT analysis for identifying strengths, weaknesses, opportunities and threats of the integration process; and comparative analysis for juxtaposing media discourse with expert views. This complex methodology ensures triangulation of data and enhances the reliability of findings.

The third subsection provides a detailed description of the source base of the research. It includes legal documents regulating EU-Ukraine relations, analytical reports of international organizations, academic studies, statistical data, mass media publications and expert statements. The composition of this source base is shown to be sufficient for conducting a comprehensive comparative analysis of integration narratives and assessments.

The first section concludes with a summary emphasizing that theoretical approaches, methods and sources form an integrated analytical platform enabling the study of European integration as both a political project and a communicative process.

The second section, **“Analysis of the Dimensions of Ukraine’s European Integration in Mass Media”**, examines how Ukrainian mass media portray political, economic and socio-cultural aspects of integration. The section is divided into four subsections that analyze media content in detail.

The first subsection focuses on media representation of political aspects of European integration. It identifies that political coverage dominates media discourse and often emphasizes high-profile events rather than long-term reforms. Key topics include institutional harmonization, judicial reform, anti-corruption policy, EU-Ukraine agreements, and the country's progress toward EU membership. Media frequently frame integration through the lens of security, geopolitics and resistance to external threats, especially in connection with Russian aggression. This contributes to the formation of a predominantly positive but sometimes simplified public perception of political reforms.

The second subsection analyzes how economic aspects of integration are presented in mass media. The subsection highlights dual tendencies: on the one hand, media report on economic opportunities related to access to the EU internal market, export expansion and modernization of production standards; on the other hand, they emphasize challenges such as compliance with EU regulations, adaptation difficulties for certain sectors, and inconsistencies in reform implementation. This creates a mixed information environment where economic expectations and concerns coexist.

The third subsection examines socio-cultural dimensions of integration in media narratives. Coverage focuses on value convergence, European identity, cultural dialogue and the symbolic significance of integration for Ukrainian society. Media highlight educational exchanges, cultural programs, people-to-people contacts and the impact of European norms on social modernization. At the same time, the subsection notes that socio-cultural topics receive less systematic attention compared to political and economic issues, despite their importance for the long-term success of integration.

The fourth subsection provides a comparative analysis of how mass media present different dimensions of integration. It concludes that Ukrainian media landscape produces a fragmented picture: political issues dominate the agenda,

economic themes are portrayed ambivalently, and socio-cultural topics are underrepresented. As a result, public understanding of integration may become unbalanced, with insufficient awareness of structural reforms or everyday impacts of European standards.

The second section concludes by identifying media as key intermediaries between political decision-makers and society, while pointing out the risks of simplification, uneven emphasis and narrative distortions.

The third section, **“Expert Assessments of the Dimensions and Prospects of Ukraine’s European Integration”**, systematizes and analyzes the views of Ukrainian and international experts on the country’s progress, challenges and prospects in the context of integration. The section consists of four subsections.

The first subsection examines expert assessments of political dimensions of integration. Experts emphasize that political progress depends not only on legislative alignment but also on the practical effectiveness and resilience of reformed institutions. Key challenges identified include the sustainability of judicial reform, full functionality of anti-corruption bodies and political stability required for long-term integration commitments. Experts stress the need for consistent, depoliticized institutional development to ensure compliance with EU standards.

The second subsection focuses on expert evaluations of economic consequences of integration. Experts acknowledge significant long-term advantages such as improved trade dynamics, increased competitiveness and modernization of economic sectors. However, they also emphasize structural problems, including uneven adaptation across industries, the need for technological renewal, and the challenge of implementing regulatory standards. Economic assessments underline that integration benefits depend largely on the capacity of state institutions and business to sustain reforms.

The third subsection analyzes expert perceptions of socio-cultural changes resulting from European integration. Experts note the growing alignment of values, the strengthening of democratic norms and the expansion of civic engagement in Ukraine. They also identify persistent regional differences, varying levels of awareness about European standards, and the need for strategic communication to sustain value-based integration.

The fourth subsection provides comparative findings on expert assessments across dimensions. Experts generally present a more balanced, critical and comprehensive view compared to mass media. They highlight systemic factors, underlying institutional processes and long-term trends rather than episodic events. The subsection concludes that expert discourse tends to be more skeptical and analytical, whereas media discourse is more event-driven and symbolic.

The third section concludes by stressing that expert assessments provide an essential counterbalance to public narratives, helping identify real challenges, structural weaknesses and strategic priorities.

The final section of the thesis, “**Conclusions**”, synthesizes the results of comparative analysis. The thesis concludes that European integration is a multidimensional process requiring simultaneous political, economic and socio-cultural transformation. Mass media play an important role in shaping public perceptions but often present an uneven or incomplete picture. Expert assessments, in contrast, offer deeper insights into institutional realities, highlighting areas that require consistent strategic effort. The comparison of media and expert discourse reveals gaps that may lead to unrealistic expectations or communication challenges. The thesis argues that a balanced integration strategy must include effective public communication, strong institutional reforms and sustained engagement with expert communities to ensure informed public support and long-term success.

Overall, the thesis makes a significant contribution to understanding how European integration is interpreted, communicated and assessed in the Ukrainian context. It demonstrates the need for harmonizing political communication, expert analysis and societal expectations in order to support Ukraine's European path.